



AŞAĞI TUNA'DA OSMANLI-RUS MÜCADELESİ: 1828-1829 SAVAŞI'NDA SİLİSTRE'NİN TAHKİMİ, MUHASARASI, İŞGALİ VE TAHLİYESİ

Cem DÜZEN*

ÖZ

Bu çalışma, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Silistre'nin askerî ve stratejik önemini incelemektedir. XVI. yüzyıldan itibaren farklı sahalarda devam eden Osmanlı-Rus rekabeti, XVIII. yüzyıla gelindiğinde önemli bir dönüşüm geçirdi. Osmanlı Devleti aleyhine gelişen bu süreç, Osmanlı-Rus mücadelesinin coğrafyasını da değiştirdi. Nitekim yüzyılın ikinci yarısından itibaren iki devlet arasındaki başlıca mücadele sahası Karadeniz'in kuzeyinden Tuna hattına kaydı. Tuna'nın Osmanlı Devleti açısından Balkan savunmasının temel dayanak noktası hâline gelmesi, Silistre'yi de bölgenin en önemli müdafaa merkezlerinden biri konumuna taşıdı. Bu durum, Rusların 1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Silistre Kalesi'ni büyük ölçüde tahrip etmelerinin ve Bâbüâli'nin savaş sonrasında kaleyi yoğun bir gayretle yeniden inşa ve tahkim etmesinin temel sebeplerinden biriydi. Öte taraftan Silistre'nin düşmesinin ardından Rus ordusunun doğrudan İstanbul istikametinde ilerlemesi ve St. Petersburg yönetiminin Edirne Antlaşması hükümlerinin uygulanmasını güvence altına almak amacıyla kenti bir süre daha elinde tutması, Silistre'nin stratejik önemini açık biçimde ortaya koymaktaydı. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi belgelerine dayalı olarak hazırlanan çalışma, İsakçı, Maçin, İbrail, Tulça ve Hırsova gibi stratejik kalelerin düşüşünü değerlendirerek Silistre'nin Osmanlı Devleti'nin Tuna savunma sistemi içerisindeki yerini ortaya koymaktadır. Rus ordusunun Tuna'yı aşmasının ardından Silistre'nin kuşatma sürecine girişi, Osmanlı birliklerinin direnişi ve Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye'nin savunmadaki rolü ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Bunun yanında savaş sırasında yaşanan askerî, idarî ve lojistik problemler ile merkezî idarenin cephe hattındaki gelişmelere yönelik politikaları da değerlendirilmiştir. Çalışma, Silistre'nin yalnızca Tuna hattındaki bir kale değil, İstanbul'un savunmasını doğrudan etkileyen stratejik bir askerî merkez olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle Silistre, II. Mahmud dönemi Osmanlı askerî modernleşmesi ile Osmanlı-Rus rekabetinin Tuna havzasındaki yansımalarını anlamak açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Anahtar Kelime: Silistre, Tuna, Kuşatma, Osmanlı, Rusya

THE OTTOMAN-RUSSIAN STRUGGLE IN THE LOWER DANUBE: THE FORTIFICATION, SIEGE, OCCUPATION, AND EVACUATION OF SİLİSTRA DURING THE WAR OF 1828-1829

ABSTRACT

This study examines the military and strategic importance of Silistra during the 1828-1829 Ottoman-Russian War. The Ottoman-Russian rivalry, which had persisted in various theaters since the 16th century, underwent a significant transformation by the 18th century. This process, which developed to the detriment of the Ottoman Empire, also altered the geography of the Ottoman-Russian conflict. Indeed, from the second half of the century onward, the primary theater of conflict between the two states shifted from the northern Black Sea to the Danube front. As the Danube became the cornerstone of the Ottoman Empire's defense in the Balkans, Silistra emerged as one of the region's most critical defensive strongholds. This situation was one of the primary reasons why the Russians extensively destroyed Silistra Fortress during the 1806-1812 Ottoman-Russian War and why the Ottoman government undertook

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 09.07.2026

Yayına Kabul Tarihi: 25.09.2026

* Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, TEKİRDAĞ, ORCID ID:0000-0003-0761-5158, E-posta: cduzen@nku.edu.tr.

the intensive reconstruction and fortification of the fortress after the war. On the other hand, the Russian army's direct advance toward Istanbul following the fall of Silistra, and the St. Petersburg administration's decision to retain control of the city for a time to ensure the implementation of the terms of the Treaty of Edirne, clearly demonstrated Silistra's strategic importance. Based on documents from the Presidential Ottoman Archives, this study evaluates the fall of strategic fortresses such as Isakçı, Maçın, İbrail, Tulcea, and Hirsova, thereby elucidating Silistra's position within the Ottoman Empire's Danube defense system. The study examines in detail the onset of the siege of Silistra following the Russian army's crossing of the Danube, the resistance of Ottoman forces, and the role of the Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye in the defense. Additionally, it evaluates the military, administrative, and logistical challenges faced during the war, as well as the central administration's policies regarding developments on the front lines. This study demonstrates that Silistra was not merely a fortress on the Danube front but a strategic military center directly influencing the defense of Istanbul. In this regard, Silistra serves as an important case study for understanding the reflections of Ottoman military modernization during the reign of Mahmud II and Ottoman-Russian rivalry in the Danube basin.

Keywords: Silistra, Danube, Siege, Ottoman, Russia

Giriş

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren sürdürdüğü fetih ve genişleme siyaseti, XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Karadeniz'in kuzeyine yöneldi. Bu çerçevede 1475'te Kefe'nin ele geçirilmesi ve ardından Kırım Hanlığı'nın Osmanlı himayesine alınması, bölgede yeni bir siyasî düzenin oluşmasına zemin hazırladı (Kurat, 2011, s. 4). Bu gelişmeler Osmanlı Devleti ile Moskova Knezliği arasındaki ilk diplomatik temasları da beraberinde getirdi. Nitekim 1492'de Moskova'dan İstanbul'a gönderilen elçi, Osmanlı-Rus münasebetlerinin başlangıcı kabul edilmektedir (Kocabaş, 1989, s. 31-32). İlk dönemlerde Osmanlı-Rus ilişkileri doğrudan askerî bir mahiyet taşıyor, temaslar büyük ölçüde Kırım Hanlığı vasıtasıyla yürütülüyordu. Ancak XVI. yüzyılda Rusların Kazan ve Astarhan'ı ele geçirmesiyle birlikte Rusya, Doğu Avrupa'da önemli bir askerî ve siyasî güç hâline geldi (Novoselyskiy, 2011, s. 5). Bu durum Osmanlı Devleti ile Rusya'yı doğrudan karşı karşıya getirdi. Sokullu Mehmed Paşa'nın Don-Volga Kanal Projesi çerçevesinde planladığı Astarhan Seferi başarısızlıkla sonuçlanmış olsa da Osmanlı-Rus rekabeti giderek askerî bir karakter kazandı (İnalcık, 1948, s. 381).

Osmanlı Devleti, Rusların yerel saldırılarına rağmen XVII. yüzyıla kadar Karadeniz'in kuzeyi ile ilgilenmedi (Oreškova, 2003, s. 18; Naîmâ, 2025, s. 38). Buradaki faaliyetler ekseriyetle Kırım Hanlarına bırakıldı. XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı-Rus ilişkileri doğrudan askerî mücadelelere sahne olmaya başladı. Bu çerçevede Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın 1678'de düzenlediği Çehrin Seferi, Rus yayılmacılığına karşı gerçekleştirilen önemli harekâtlardan biri oldu. 1681'de imzalanan Bahçesaray Antlaşması ise Osmanlı Devleti ile Rus Çarlığı arasındaki ilk siyasî antlaşma niteliğini taşımaktaydı (Özcan, 1993, s. 250). Ancak II. Viyana Kuşatması sonrasında başlayan savaşlar ve ardından imzalanan Karlofça ile 1700 tarihli İstanbul Antlaşmaları, Osmanlı-Rus rekabetinde yeni bir dönemin başlangıcını oluşturdu (Gürsel, 1968, s. 50). XVIII. yüzyıl ise Osmanlı-Rus ilişkilerinin yoğunlaşmaya başladığı dönem oldu (Ortaylı, 1999, s. 125). Bu yüzyıldan itibaren Osmanlı-Rus savaşlarının ağırlık merkezi Karadeniz'in kuzeyinden Tuna havzasına kaydı. Özellikle yüzyılın ikinci yarısındaki savaşlar Tuna Nehri kıyısındaki şehirlerde yoğunlaşırken XIX. yüzyıla gelindiğinde Tuna hattı, Osmanlı Devleti'nin Balkan savunmasının temel dayanak noktalarından biri hâline geldi. Bu süreçte Silistre, sahip olduğu askerî ve stratejik konum sayesinde Tuna savunma sisteminin en önemli merkezlerinden biri olarak öne çıktı.

Silistre Kalesi, Tuna sahilindeki kalelerin (Kıla'-ı Hâkâniye) en önemlilerindendi. Nitekim 1812 Bükreş Antlaşması ile Tuna'nın Karadeniz'e dökülen kısmının kuzeyi de Rusya'ya bırakılması, şehrin stratejik önemini daha da artırdı. Zira Tuna Nehri'ni aşır Dobruca'nın güneyine ve oradan da Balkan Dağları'na hareketlenecek olan kuvvetlerin karşısındaki en önemli direnç noktalarından biri Silistre'ydi. Evliya Çelebi'nin şehri "Gaziler Yurdu ve İman Seddi" olarak tanımlaması da bu stratejik konumun bir yansımasıydı (Evliya Çelebi, 2006, s. 431). Balkanlara ilerlemeyi hedefleyen bir güç için Silistre'yi etkisiz hâle getirmek ya da kontrol altında tutmak elzemdi (Yeşil, 2021, s. 106). Bâbîâli de bu gerçeğin farkındaydı. Zira Tuna ve Balkanlar, Osmanlı Devleti'nin başkentine ulaşan yolun doğal savunma hatlarını teşkil ediyordu. Bu sebeple İstanbul'un müdafaası Tuna'dan başlıyordu. Silistre ise bu savunma hattının en önemli merkezlerinden biriydi. Bu doğrultuda Bâbîâli, Rusların 1812'de tahrip ettiği Silistre Kalesi'ni yeniden ihyâ etmek için yoğun faaliyet yürüttü. 1819'a kadar süren çalışmalar neticesinde kale; surları, tabyaları, siperleri ve hendeğiyle büyük ölçüde yeniden inşa edildi. Nitekim 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı boyunca kalenin müstahkem yapısı ve Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birliklerinin özverisi, savaşın uzamasındaki en önemli etkenlerden biri oldu. Silistre'nin düşmesinin ardından Rus ordusunun İstanbul istikametinde harekete etmesi de şehrin savaş sırasındaki stratejik önemini açık biçimde ortaya koymaktaydı. Bununla birlikte akademik literatürde Silistre'nin 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'ndaki rolü nispeten arka planda kalmıştır. Bu çalışma, Osmanlı arşiv belgelerine dayanarak 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Silistre'nin askerî ve stratejik önemini; tahkim faaliyetleri, kuşatma süreci, işgal ve tahliye safhalarını inceleyerek şehrin Osmanlı-Rus mücadelesindeki yerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Silistre'nin Tarihçesi

Silistre, Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda ve coğrafi olarak Romanya sınırını teşkil eden Tuna Nehri'nin güneyinde yer almaktadır. Kentin adı eski dönemlerden itibaren Latince *Durostorum* şeklinde bilinmekteydi. VII. yüzyıldan sonra ise *Drastar* adı kullanılmaya başlanmış, Türkçede de Silistre olarak yerleşmiştir. Şehir, yüzyıllar boyunca Roma, Bizans, Avar, Hun, Slav, Romen ve Bulgar hâkimiyetinde kalmıştır (Kiel, 2009, s. 202-205). Silistre'nin Osmanlılarla tanışması ise XIV. yüzyılda gerçekleşti. Çandarlı Ali Paşa'nın 1388'deki harekâtında Rusçuk, Tırnova ve Silistre gibi önemli merkezler ele geçirildi. Bulgar Çarı Şişman'ın teslim olmasının ardından Tırnova ve bazı bölgeler kendisine iade edilirken Silistre Osmanlı hâkimiyetinde kaldı (Uzunçarşılı, 2019, s. 193). Ancak I. Murad'ın Kosova'da hayatını kaybetmesinden sonra Osmanlı Devleti'nin özellikle Anadolu'daki siyasî meselelerle meşgul olması, Eflak Prensi Mircea'ya Tuna'nın güneyine sefer düzenleme fırsatı verdi. Nitekim Mircea, Osmanlı topraklarına saldırarak Silistre'yi geri aldı (Emecen, 2015, s. 81). Bunun üzerine I. Bayezid, Anadolu'dan Rumeli'ye geçerek Silistre'yi yeniden Osmanlı hâkimiyeti altına aldı (Oruç Beğ, 2008, s. 32).

1402'deki Ankara Savaşı'nda I. Bayezid'in Timur'a karşı mağlup olmasının ardından Osmanlı Devleti büyük bir siyasî krize girdi. I. Bayezid'in o güne kadar Anadolu'da sağlamış olduğu siyasî birlik ve merkezî devlet yapısı dağıldı, beylikler yeniden ortaya çıktı (Emecen, 2021, s. 143). Bu dönemde Anadolu kadar olmasa da Rumeli'de de çeşitli problemler yaşanmaktaydı. Bunların başında ise şehzadeler arasındaki mücadeleler geliyordu. Silistre de bu mücadelelerin önemli merkezlerinden biriydi. Nitekim şehir, Musa Çelebi'nin Emir Süleyman'a karşı başlattığı

askerî harekâtın üssü konumundaydı (Aşıkpaşazade, 2023, s. 86). Diğer taraftan yaşanan iç mücadelelere ek olarak Eflak Prensi Mircea da Osmanlı topraklarına karşı harekete geçti. Bu çerçevede Tuna Nehri'ni yeniden aşan Eflak Prensi, Silistre'yi tekrardan ele geçirdi. Mircea'nın Silistre'deki hâkimiyeti 1418'e kadar sürdü. Prensin 1418'deki vefatının ardından Eflak'ta başlayan iç karışıklıklar, I. Mehmed'in saltanatında yeniden toparlanmaya başlayan Osmanlılar için önemli bir fırsat oluşturdu. Bu doğrultuda 1419'da Silistre ve Dobruca'ya düzenlenen harekât neticesinde bölge yeniden Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girdi (Kiel, 2009, s. 203).

Silistre, XV. yüzyılın ikinci yarısında Eflak Prensi Vlad Tepeş'in birtakım saldırılarına maruz kalsa da genel itibarıyla ciddi bir tehditle karşılaşmadı. XVI. yüzyıl ise Silistre'nin idarî yapılanmasının düzenlendiği bir dönemdi. Kent önceleri Rumeli Eyaleti sınırları içinde bulunuyordu. Bu dönemde Silistre'ye bağlı kazalar Akkerman, Kili, Ahyolu, Hırsova, Varna, Pravadi, Aydos, Yanbolu, Karin Ovası ve Rus Kasrı'ndan (Rusçuk) ibaretti (Gökbilgin, 1952, s. 534). Ancak zaman içinde taşra idaresinde yaşanan değişimlerle yeni eyaletler ortaya çıktı. Bu kapsamda Silistre, XVII. yüzyılın başlarında bir sancak konumundan çıkarak yeni kurulan Silistre/Özi Eyaleti'nin merkezi hâline geldi (Kılıç, 2017, s. 37-38). Evliya Çelebi, eyaletin kuruluşundan sonra XVII. yüzyılın ortalarında ziyaret ettiği Silistre'de kale dışında on üç Müslüman, on Hristiyan ve bir Yahudi mahallesinin bulunduğunu ifade etmektedir. Bunun yanında şehirde yedi cami, medrese, sübyan mektebi, köprü, hamam, çeşme, bedesten ve çok sayıda dükkânın bulunduğunu belirterek Silistre'deki sosyal ve ticarî yaşamın canlılığını vurgulamaktadır (Evliya Çelebi, 2006, s. 436-440).

XVIII. yüzyıla kadar Silistre, Osmanlı Devleti'nin geniş sınırları içinde korunaklı bir yerleşim merkezi olarak kaldı. Ancak şehir, yüzyılın ortalarına doğru eski canlılığını yavaş yavaş kaybetmeye başladı (Kiel, 2009, s. 204). Bu yüzyıl aynı zamanda Rusya gibi önemli bir dış tehdidin giderek belirginleştiği bir dönemdi. Söz konusu tehdit, Osmanlı Devleti'nin siyasî bütünlüğünü hedef almakla birlikte coğrafi konumu dolayısıyla Silistre'nin güvenliğini de doğrudan etkiliyordu. Zira Silistre, İstanbul'dan Kırım'a uzanan sağ kol güzergâhının en stratejik mevkie-rinden biriydi (Altunan, 2005, s. 3). Bundan dolayı XVIII. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti'nin Rusya ile yürüttüğü mücadelede şehir hem yoğun askerî sevkîyat ve organizasyonlara sahne oldu hem de Rus ordusunun saldırılarına maruz kaldı (Kozlublub Doğru, 2011, s. 7).

Osmanlı-Rus Savaşlarında Stratejik Bir Nokta: Silistre

Silistre'nin dış tehditle yüzleştiği ilk hadise 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı oldu. Nitekim şehir, 1768'de başlayan savaşa kadar sadece Eflak'tan gerçekleştirilen münferit saldırıların hedefi olmaktaydı. Ancak savaşın en hareketli safhalarının yaşandığı 1773 ve 1774 yılları, Silistre açısından da oldukça sıkıntılı geçti (Ahmed Cavid, 2004, s. 468-471). 1773'te Rusların Babadağ'ı ele geçirmesi ve Osmanlı askerî karargâhının Tuna'nın güneyine nakledilmesi, savaşın seyrini derinden etkiledi. Haziran 1773'te Babadağ'ın ardından Hırsova'nın da ele geçirilmesiyle Tuna'ya inen Rus birlikleri, Balya Boğazı'ndan nehri aşarak Silistre'yi muhasara altına aldı. Mareşal Rumyantsov, Silistre'yi hem karadan hem de nehirden yoğun topçu ateşine tuttu. Ancak Rus birlikleri, Silistre Muhafızı Hasan Paşa'nın savunduğu tahkimatı aşmayı başaramadı. Rusların 1774'te Tuna'nın güneyine başlattıkları ikinci taarruz sırasında da Silistre yoğun saldırılara maruz kaldı. Kozluca'da Osmanlı ordusunu mağlup eden Rus birlikleri daha sonra Şumnu'ya

ilerleyerek Sadrazam Muhsinzade Mehmed Paşa'nın karargâhını kuşatma altına aldı. Bu şartlar altında başlayan barış görüşmeleri Küçük Kaynarca Antlaşması ile sonuçlandı. Böylece Silistre, Osmanlı-Rus savaşları sırasında ilk defa kapsamlı bir saldırıya uğradı ve şehirde ciddi hasar meydana geldi (Ahmed Vasıf Efendi, 2020, s. 574).

1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı, Küçük Kaynarca Antlaşması ile sona erdi. Ancak bu antlaşma sonucunda Kırım'ın Osmanlı hâkimiyetinden çıkması ve sonrasında Rusya tarafından ilhak edilmesi, Osmanlı Devleti ile Rusya'yı yeniden karşı karşıya getirdi. Bu bağlamda 1787-1792 Osmanlı-Rus/Avusturya Savaşı, Rumeli'de iki cephede devam etti. Bâbîâli, savaş sırasında gerek Silistre'nin gerekse Tuna kıyısındaki diğer mühim mahallerin güçlendirilmesine özen gösterdi. Bu kapsamda Sadrazam Koca Yusuf Paşa, Mayıs 1789'da Silistre'den İsakçı'ya kadar olan Tuna kıyısını bizzat teftiş etti (Enverî, 2023, s. 559). Bu süreçte Silistre Kalesi'nin tahkim faaliyetleri de devam etti. Bununla birlikte savaş, genel itibarıyla Silistre'den ziyade daha kuzeyde bulunan Maçın, Kalas ve İbrail bölgelerinde sürdü. Osmanlı ordusunun Temmuz 1791'de Maçın'de uğradığı bozgun, savaşın akıbetini belirledi (Ahmed Cevdet Paşa, 1891, s. 127-128). Bu çerçevede Silistre, 1787-1792 savaşında muharebelerin yoğunlaştığı ana sahaların dışında kaldı. Ancak şehir, savaşın ardından Yaş'ta gerçekleştirilecek barış görüşmeleri öncesinde Osmanlı diplomatik faaliyetlerinin başlıca merkezlerinden biri olarak öne çıktı (Uzunçarşılı, 2011, s. 591).

XIX. yüzyıl Osmanlı-Rus savaşları bakımından önceki yüzyıla nazaran daha büyük sorunları beraberinde getirdi. Silistre de bu yüzyılda Osmanlı-Rus savaşlarının doğrudan etkilediği başlıca mahallerden biri hâline geldi. Nitekim yüzyılın henüz başlarında patlak veren 1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı, Silistre'nin kaderini derinden etkiledi. Eflak ve Boğdan voyvodalarının görevden alınmasıyla başlayan siyasî kriz, Bâbîâli'nin voyvodaları yeniden görevlerine iade etmesine rağmen sona ermedi. Bu bağlamda Rus ordularının savaş ilan etmeksizin Kasım-Aralık 1806'da Eflak ve Boğdan'ı işgale başlaması, iki devlet arasında yeni bir savaşın doğmasına yol açtı (Danişmend, 1972, s. 84). Rus ordusu, 1809 yılı itibarıyla Tuna'yı aşarak İsmail, İsakçı, Maçın ve Babadağ'ı yeniden ele geçirdi. Nehrin güneyinde ilerleyen kuvvetler, Haziran 1810'da Silistre'yi kuşatma altına aldı. Şehir kısa bir direnişin ardından teslim oldu. Sadrazam Laz Ahmed Paşa'nın başlattığı ileri harekât çerçevesinde Rus birlikleri Tuna'nın kuzeyine çekilmek zorunda kaldı (Karal, 2011, s. 100). Bu sırada General Kutuzov, geri çekilmeden önce Silistre'nin tahrip edilmesi emrini verdi. Kuşatma sırasında büyük zarar gören şehir, bu emrin ardından daha ağır bir yıkıma uğradı ve kenti çevreleyen surlar dahi yıkıldı (Kiel, 2009, s. 204). Böylece Silistre, Osmanlı hâkimiyetine girdiği XIV. yüzyıldan itibaren karşılaştığı en büyük yıkımlardan birini yaşadı.

Silistre Kalesi'nin Yeniden İnşası ve Tahkimi

Bükreş Antlaşması ile 1806-1812 savaşı sona erdi ve Prut Nehri, yeni Osmanlı-Rus sınırı olarak belirlendi (Fehmi İsmail, 1982, s. 102). Ancak yaşanan şiddetli muharebeler ve yoğun Rus bombardımanı, başta Silistre olmak üzere Tuna boyundaki kalelerde büyük hasara yol açtı. Bu çerçevede Sadrazam Laz Ahmed Paşa, Bükreş Antlaşması ile elden çıkan Kili, İsmail, Bender, Hotin ve Akkerman gibi stratejik mahallere karşı Dunavis Boğazı, Tulça, Hırsova, Maçın ve İsakçı'da yeni kalelerin inşa edilmesini talep etti. Bunun yanında yıkılmış olan Silistre Kalesi ve

hisarlarının yeniden ihyâ edilmesini de istedi (BOA, HAT, 985/41699). Böylelikle ileride yaşanabilecek yeni savaşlara karşı Osmanlı savunma hattı yeniden şekillenmeye başladı. Sadrazam'ın Rusçuk'tan başkente gönderdiği tahrir doğrultusunda Silistre'deki kale ve surların yeniden inşa girişimleri başladı. Sultan II. Mahmud da bu meselede herhangi bir rehabet gösterilmesini istemiyordu. Bu bağlamda konu üzerinde hassasiyetle duruldu ve Kasım 1812'de kalenin yeniden inşası için Mühendishâne'den Ali Hoca ile Hüseyin Halife başkanlığında bir mühendis grubu görevlendirildi (BOA, C.AS, 929/40210).

Başkentten Silistre'ye gelen Ali Hoca ve Hüseyin Halife, kalenin yıkılmadan önceki planları doğrultusunda bir keşif çalışması başlattı. Neredeyse baştan inşa edilecek olan yapının tüm ayrıntıları yeniden çizildi. Bu çerçevede inşaat için gerekli malzeme ve iş gücünün maliyeti de hesaplandı. Yapılan keşif neticesinde kalenin onarımı için iki bin beş yüz iki kese iki yüz altmış beş kuruş gibi ciddi bir masraf ortaya çıktı (BOA, C.AS, 670/28165). İnşa faaliyetlerine dair hazırlanan masraf defteri Ali Hoca ve Hüseyin Halife tarafından başkente sunuldu (BOA, C.AS, 676/28378). Bâbîâli'de yapılan değerlendirmelerin ardından inşa faaliyetlerinin başlatılması kararlaştırıldı ve bina emini olarak Süleyman Ağa tayin edildi. İlk olarak kalenin etrafını çevreleyen çitlerin kaldırılmasına başlandı (BOA, C.AS, 190/8223). Bunun ardından ilk kapsamlı çalışmalar 1814 yazında başladı. İnşaat için gerekli malzemeler Eflak, Varna, Burgaz, Ahyolu ve diğer mahallerden temin edilirken işçiler ise ağırlıklı olarak Eflak ve Tırnova'dan sağlandı. Ancak 1815 yılı başlarında kış şartları nedeniyle inşaat faaliyetleri durdu ve işçiler memleketlerine geri döndü (BOA, C.AS, 589/24816).

Bölgede kış mevsiminin atlatılmasının ardından kale inşaatı yeniden sürdürüldü. Bu çerçevede Eflak'tan cerâhor olarak tabir edilen üç yüze yakın gayrimüslim işçi istihdam edildi. Aynı zamanda Süleyman Ağa tarafından yirmi beş bin kuruş ve inşaat malzemeleri talep edildi (BOA, C.AS, 360/14908). II. Mahmud, Silistre Kalesi'nin eskisinden daha sağlam şekilde olmasını özellikle istemekteydi. Bu sebeple Silistre'den gelen taleplerin mümkün mertebe karşılanmasına özen gösteriyordu (BOA, HAT, 282/16800). Süleyman Ağa, ayrıca kale surlarını çevreleyen derin bir hendegın şehir savunmasına önemli katkı sağlayacağı kanaatindeydi. Ancak planlanan hendek çalışması, surlara yakın bazı evlerin bulunduğu güzergâhtan geçmekteydi. Bu nedenle hendek güzergâhında kalan hanelerin tahliye edilmesi gerekiyordu. Nitekim Silistre'de yapılan incelemelerde iki yüz doksan beş evin istimlâk edilmesi gerektiği ortaya çıktı. Bu işlemler için toplamda on iki bin beş yüz kuruşluk ek bir masraf oluşmaktaydı. Silistre Valisi Rüşdü Paşa, kaleyi çevreleyecek olan hendegın planını ve maliyetini başkente bildirdi (BOA, C.AS, 437/18210). Bâbîâli ise Rüşdü Paşa'dan gelen bu çalışmayı uygun gördü ve ihtiyaç duyulan meblağı da gönderdi (BOA, C.AS, 975/42483).

Bâbîâli, Silistre Kalesi için her türlü fedakârlığı göstermekte ve Rüşdü Paşa'nın da aynı doğrultuda gayret sarf etmesini beklemekteydi. Nitekim Paşa'dan, Silistre'deki inşaat faaliyetlerinin yanı sıra Tuna hattındaki diğer kalelerin onarım işlerini de takip etmesi isteniyordu (BOA, HAT, 596/29270). 1816 baharına gelindiğinde uzun süredir devam eden inşa faaliyetleri büyük ölçüde tamamlanma aşamasına gelmişti. Bu tarihte Silistre Kalesi ve etrafını çevreleyen on adet tabya büyük ölçüde bitmişti. II. Mahmud, kale tamiratında sona yaklaşıldığı haberini aldıktan

sonra Rûznâmçe-i Evvel Hasan Tahsin Efendi'nin bölgeye giderek çalışmaları yerinde incelemesini istedi (BOA, HAT, 597/29295). Hasan Tahsin Efendi ise yaptığı incelemeler sonucunda Silistre Kalesi'nin top ve cephane bakımından bazı eksiklikler taşıdığına dikkat çekti (BOA, HAT, 599/29336). Silistre Valisi de bu eksikliklerin farkında olarak başkentten kale ve tabyalar için yüz adet balyemez top talebinde bulunmuştu (BOA, C.AS, 369/15257). Söz konusu talep ise peyderpey karşılanmaya başlandı (BOA, C.AS, 511/21306).

Silistre'deki önemli eksikliklerden biri de valilerin ikamet edeceği resmî bir konutun bulunmamasıydı. Bundan dolayı Silistre valileri göreve tayin edildikten sonra çoğunlukla Rusçuk ya da Şumnu'da ikamet etmekteydi. Mehmed Rüşdü Paşa, kale inşaatının sonlarına yaklaşıldığı 1817'de şehre bir de paşa sarayı yapılmasını arzu etti (BOA, HAT, 1272/49338; Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi, 2008, s. 775). II. Mahmud, Silistre valisinin bu talebini yerinde buldu ve Silistre'ye kusursuz bir paşa sarayı yapılmasını istedi. Ayrıca saray için keşif yapılmasını ve masrafların doğrudan hazineден karşılanmasını emretti (BOA, HAT, 1272/96338; C.DH, 18/894). Bu doğrultuda Silistre Valisi Mehmed Rüşdü Paşa'ya hüküm gönderildi (BOA, C.DH, 234/11651). 1819 yılına gelindiğinde ise Silistre'de yürütülen çalışmalar büyük ölçüde tamamlandı. Yaklaşık beş yıldır devam eden kale, tabya ve hendek inşası böylece sona ermiş oldu (BOA, C.AS, 668/28087). Bu dönem aynı zamanda Tuna Nehri boyunca tamir ya da baştan inşa edilen İsakçı, Maçın, Tulça, Hırsova, Rusçuk, Niğbolu ve Kule-i Atik kalelerindeki çalışmaların da büyük ölçüde tamamlandığı bir süreçti (BOA, HAT, 597/29311-A; HAT, 596/29235; HAT, 600/29343; HAT, 600/29343-A; HAT, 600/29343-D; C.AS, 279/11593; C.AS, 430/17874; C.AS, 597/25174; TSMA.e, 1171/24; Ahmed Cevdet Paşa, 1891, c. X, s. 193).

Bununla birlikte tahkim faaliyetleri tamamen durmadı. Bu süreçte özellikle on adet tabyanın güçlendirilmesine önem verildi. Kalenin tamiri sırasında tabyaların aralarına inşa edilen siperler bu mevkiilerin savunulmasını güçlendirmekteydi. Ancak keşif sırasında planlanan ölçülerden daha dar ve sığ yapılan siperler kısa sürede kullanışsız hâle geldi. Bu nedenle top atışına elverişli olmayan siperler işlevsiz duruma düştü. Bina Emîni Süleyman Ağa, yaşanan sorunun üstesinden gelmek için bir çalışma hazırladı ve tabya siperlerinin güçlendirilmesi için on iki bin meşe ağacı talep etti. Bu çalışma için ise altı bin kuruşluk meblağın yeterli olacağı bildirildi (BOA, C.AS, 812/34523; C.AS, 805/34189). Siper çalışmalarının tamamlanmasıyla birlikte Silistre'de 1806-1812 savaşının izleri büyük ölçüde silinmiş oldu. Böylece şehir, muhtemel bir Rus savaşına karşı kalesi, surları, tabyaları, siperleri ve geniş hendeğiyle müstahkem bir mevzi hâline geldi.

1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'na Giden Yol

Silistre'deki yoğun faaliyetler çerçevesinde gerek kale gerekse şehir önemli ölçüde yenisiden düzenlenmişti. Bu sırada iç ve dış sahada yaşanan siyasî hadiseler, Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki ilişkilerin giderek bozulmasına yol açtı. Bu dönem Bâbîâli'nin uluslararası sahada yaşadığı en mühim problem ise 1821 yılında patlak veren Yunan ayaklanması oldu (Sertoğlu, 2021, s. 2879). Yunan isyanının kökleri, 1814'te Odessa'da (Hocabey) kurulan Filiki Eterya Cemiyeti'nin faaliyetleriyle atıldı. Odessa, Yaş Antlaşması ile Rusya'ya bırakılmış (Beydilli, 2013, s. 347) ve o tarihten sonra Yunan diasporasının mühim merkezlerinden biri hâline gelmişti (Demirhan, 2016, s. 74). Rusya'nın himayesinde gelişen Filiki Eterya Cemiyeti'nin başına yine Rus

sarayında önemli vazifelerde bulunan Aleksandr İpsilanti geçti (Woodhouse, 1991, s. 134). Bu çerçevede İpsilanti'nin liderliğinde silahlı bir eyleme dönüşen Yunan hareketinin ilk hedeflerinden biri İbrail Kalesi oldu. Bu gelişmeleri Eflak ve Boğdan'da meydana gelen çeşitli saldırılar takip etti. Bâbîâlî'nin zamanında müdahaleleri ile İpsilanti'nin hareketi bastırıldı (Jorga, 2005, s. 223). Ancak Eflak ve Boğdan'daki ayaklanmanın sona ermesi, Yunan isyanını bitirmedi. Zira İpsilanti, Boğdan'a gitmeden önce kardeşi Dimitri'yi Mora'ya göndermiş ve bölgede Yunan isyanının örgütlenmesini amaçlamıştı (Örenç, 2011, s. 32). Bu bağlamda Mora, 1821 itibarıyla Yunan isyanının patlak verdiği ikinci saha oldu.

Bâbîâlî, Mora'nın çeşitli bölgelerine yayılan ve giderek tehlikeli bir hâl alan ayaklanma karşısında Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'dan yardım istedi. Mısır Valisi, Mora valiliğinin İbrahim Paşa'ya verilmesi karşılığında birliklerini harekete geçirdi (Mehmed Esad Efendi, 2000, s. 301). İbrahim Paşa, Mart 1825'te Mora'ya çıktı ve 1825-1827 yılları arasındaki harekâtlarla Navarin, Tripoliçe, Balyabadra, Misolongi ve Atina gibi asilerin elindeki önemli direniş merkezlerini ele geçirdi (Kutluoğlu, 2000, s. 331; Çelik, 2013, s. 221-222, 238-240). İbrahim Paşa'nın asilere karşı harekâtı sürerken başkentte de ciddi sorunlar yaşanmaktaydı. Bu sorunların başında gelen Yeniçeri Ocağı, yaklaşık iki yüzyıldır devlet otoritesini zayıflatan bir unsur olmuştu. Bu bağlamda II. Mahmud'un Haziran 1826'da Yeniçeri Ocağı'nı ilga etmesiyle söz konusu sorun ortadan kaldırıldı (Mehmed Esad Efendi, 2023, s. 117-147; Ahmed Cevdet Paşa, c. XII, s. 166-171).

Diğer bir sorun ise Rusya idi. Rusya, Yunan ayaklanmasını kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktaydı. St. Petersburg yönetimi, 1812 Bükreş Antlaşması'nın bazı hükümlerinin muğlak kaldığını ileri sürerek Osmanlı Devleti ile yeni bir savaş zemini oluşturma niyetindeydi. Ancak Bâbîâlî, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından Rusya'ya karşı daha ihtiyatlı bir dış politika izlemekteydi. Bu çerçevede Osmanlı ve Rus heyetlerinin Akkerman'da gerçekleştirdiği görüşmeler, Ekim 1826'da Rus taleplerinin büyük ölçüde kabul edilmesiyle sonuçlandı (Ahmed Cevdet Paşa, c. XII, s. 189-191; Aslantaş, 2013, s. 149-165).

Osmanlı Devleti, Akkerman Antlaşması ile Rusya'ya yeni bir savaş fırsatı vermedi. Ancak St. Petersburg yönetimi, Bâbîâlî üzerindeki baskıcı politikalarını devam ettirdi. Bu noktada Yunan isyanı, Rusya'nın Osmanlı Devleti üzerindeki müdahaleci siyasetini yeniden devreye sokması için uygun bir zemin hazırlıyordu. Mora'da ise Kavalalı İbrahim Paşa'nın asiler üzerine başarılı harekâtları isyanın giderek gerilemesine neden olmaktaydı. Bu gelişmeler karşısında Rusya ile İngiltere 1826'da St. Petersburg Protokolü'nü imzaladı. Ardından 1827'de Rusya, İngiltere ve Fransa müştereken Yunan isyanının başarıya ulaşmasını hedefleyen Londra Antlaşması'nı imzaladı (Demirhan, 2016, s. 248). Bâbîâlî ise bu antlaşmayı tanımadı. Bunun üzerine müttefik kuvvetler, Osmanlı Devleti'ni antlaşmaya razı etmek amacıyla harekete geçti ve 20 Ekim 1827'de Rus, İngiliz ve Fransız donanmalarının ortak saldırısıyla Navarin'deki Osmanlı donanması imha edildi (Şimşir, 2023, s. 36-37; Arıkan, 2009, s. 102-103). Navarin hadisesinden sonra müttefik devletler, Londra Antlaşması'nı Osmanlı Devleti'ne kabul ettirebilmek için Bâbîâlî üzerindeki baskıyı daha da artırdı. Bu çerçevede İngiltere, Osmanlı Devleti ile Mora arasındaki iletişimi keserken Fransa da Mora'ya asker çıkardı. Rusya ise müttefiklerinden daha bağımsız bir siyaset izledi. St. Petersburg yönetimi, Osmanlı Devleti'ni Londra Antlaşması'nı kabul

etmeye zorlamak için uzun süredir planladığı savaş seçeneğini gündeme aldı (Turan, 1951, s. 115).

Savaş Öncesinde Silistre'deki Askerî Durum

İngiltere ve Fransa, farklı diplomatik yöntemlerle Osmanlı Devleti'ni Londra Protokolü'nü kabul etmeye ikna etmeye çalışmaktaydı. İki ülke de Osmanlı Devleti ile doğrudan bir savaşa girilmesinden yana değildi. Ancak Rusya, müttefiklerinden çok farklı bir tutum içindeydi. Kaldı ki Silistre Valisi'nin verdiği raporlara göre Rusya, Yunan isyanının patlak verdiği 1821 yılından itibaren Tuna ve Turla Nehri kıyılarında bulunan gerek kalelere gerekse karakollara peyderpey asker sevkıyatı yapmaktaydı (BOA, HAT, 496/24368; HAT, 1156/45867-B). Osmanlı Devleti ile müttefikler arasındaki ilişkiler gerginleştikçe Rusya'nın sınır hattındaki askerî hazırlıkları da hız kazandı. İsakçı Muhafızı Eyüp Paşa, Rusların her hareketini yakından takip etmekteydi. Bu doğrultuda İsakçı'dan Sünne Boğazı'na kadar sahadaki gelişmelere ilişkin Silistre Valisi Ahmed Paşa'ya düzenli olarak istihbarat sağlamaktaydı. Silistre Valisi'ne ulaşan bilgilere göre Ruslar, Akkerman Antlaşması'nın ardından Tuna Nehri kıyısındaki İsmail Kalesi'ni tahkim etmiş ve burayı on iki bin kişilik bir kuvvetle de desteklemişti. Aynı zamanda Eflak ve Boğdan'a da asker kaydırmaktaydı (BOA, HAT, 1058/43504-A; HAT, 1058/43504-B). Osmanlı istihbaratının sınır hattındaki bu faaliyetleri, Bâbîâli'nin Rus hazırlıklarını yakından takip ettiğini göstermesi bakımından dikkat çekiciydi (Yüksel, 2017, s. 249).

Bâbîâli, bölgedeki gelişmeleri yakından takip etmekteydi. Bu bağlamda Yunan meselesinin ortaya çıkardığı siyasî krizin diplomatik yollarla çözülemeyeceğinin de farkındaydı. Nitekim Londra Protokolü'nün reddedilmesiyle Osmanlı-Rus savaşının kaçınılmaz olduğu düşünülmekteydi. Navarin hadisesinden önce Tuna hattındaki savunma merkezleri için taşra idarecileriyle iletişim kuruluyor ve gerekli planlamalar yapıyordu. Bu noktada Ruslar açısından bölgedeki en stratejik hedeflerden birinin Silistre olacağı açıktı. Bu sebeple Silistre Valisi Ahmed Paşa, II. Mahmud'un da onayıyla eyalet dâhilindeki âyanlara emir göndererek her kazadan asker toplanmasını istedi. Toplanan askerlerin ise beş yüz kişilik gruplara ayrılarak tamiri kısa süre önce tamamlanan kalelere sevk edilmesi planlandı. Ayrıca kaza âyanları, maiyetlerine toplayacakları süvari ve piyade kuvvetleriyle her an harekete hazır hâlde bekleyecekti. Tuna Nehri kıyısındaki bütün kale muhafızları da teyakkuza geçirildi (BOA, HAT, 845/37967). Ahmed Paşa, hazırlıkların gizlilik içinde yürütülmesine de önem veriyordu. Zira Ruslar da bu sırada İsmail ve Kili kalelerini askerî yönden takviye etmekteydi (BOA, HAT, 1073/43927-A).

Silistre Valisi Ahmed Paşa, Silistre Kalesi için nefer, zahire ve cephane takviyesi yaptığı sırada mevcut ve yeni toplanan askerlerin eğitimi konusunda önemli sorunlarla da karşı karşıyaydı. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusu kurulmuştu (Ahmed Lütfi Efendi, 1999, s. 105). Bu ordunun eğitimi ise modern askerî usûllere göre yeniden düzenlenmekteydi (Özcan, 1991, s. 457; Çelik, 2022, s. 89-90). Ancak yeni eğitim sisteminin uygulanması beraberinde çeşitli problemleri de doğurdu. Bunların başında, taşradaki birliklerin yeni askerî usûllere nasıl adapte edileceği meselesi gelmekteydi. Bu bağlamda Silistre'deki birlikler de diğer taşra kuvvetleri gibi eğitim konusunda ciddi sıkıntılar yaşamaktaydı. Yaşanan sancılı süreç, II. Mahmud'un müdahalesiyle çözüme kavuştu. II. Mahmud,

Rusya'nın ilk hedeflerinden biri olarak görülen Silistre'deki askerlerin talim durumuyla yakından ilgilenmekteydi. Bu sebeple eğitimin bir an önce yeni sisteme göre uygulanmasını istiyordu. Padişah, Serasker Hüseyin Paşa'dan, Silistre'den İstanbul'a bir bölük asker getirilerek burada eğitime tabi tutulmasının mı yoksa İstanbul'dan gönderilecek subayların Silistre'deki birlikleri yerinde eğitmesinin mi daha faydalı olacağı konusunda değerlendirme yapmasını istedi (BOA, HAT, 1055/43439).

Bâbîâlî'de eğitim meselesi üzerine yapılan meşveretler neticesinde, taşradaki askerlerin İstanbul'a getirilerek eğitimlerinin merkezî denetim altında verilmesinin daha faydalı olacağı kanaatine varıldı. Bu doğrultuda Silistre Valisi Ahmed Paşa, Silistre'deki süvari birliklerinden toplam iki yüz kişilik bir kuvvet hazırladı. 30 Eylül 1827'de sağ ve sol koldan seçilen askerler, Said ve Mustafa ağaların komutasında İstanbul'a gönderildi (BOA, HAT, 850/38086). Ahmed Paşa ayrıca humbaracı eğitimi için de bir eğitmen talebinde bulundu (BOA, C.AS, 1167/51992). Silistre'den hareket eden iki yüz kişilik süvari kafilesi; Şumnu, Karinabad, Kırkkilise, Burgaz, Karıştıran, Çekmece-i Kebir ve Çekmece-i Sağır'de birer günlük konaklamanın ardından İstanbul'a ulaştı (BOA, C.AS, 140/6185). II. Mahmud, Silistre'den gelen süvari birliklerinin düzenli ve disiplinli bir şekilde başkente ulaşmasından son derece memnun oldu. Bu çerçevede askerlerin yeni bir yer tahsis edilene kadar Davutpaşa Kışlası'na yerleştirilmesini emretti (BOA, HAT, 845/37968). İstanbul'da eğitimini tamamlayan askerler, Silistre'ye dönmek üzere harekete geçti. Söz konusu birlikler, başkentte öğrendikleri yeni askerî usûlleri görev mahallerinde de uygulayacaktı. Bu bağlamda İstanbul'da modern usûllere göre eğitilen birlikler, Silistre'de kendileri için yapılan yeni kışlalarına dönerek talimlerini burada sürdürdüler (BOA, HAT, 845/37970). Böylelikle Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye'nin talimleri, yaklaşan Osmanlı-Rus savaşının hemen arifesinde Silistre'de hayata geçirilmiş oldu.

Savaşın Başlaması ve Kıla'-ı Hâkâniye'de Osmanlı-Rus Mücadelesi

Osmanlı Devleti, Navarin hadisesinin ardından da İngiltere, Fransa ve Rusya'nın öne sürdüğü Londra Protokolü'nü kabul etmeyerek siyasî tavrını değiştirmede. Bu çerçevede müttefik devletlerin her biri, Bâbîâlî'ye Londra Protokolü'nü kabul ettirmek için farklı yöntemlere başvurdu. Rusya ise Osmanlı Devleti'nin Navarin sonrasında yayımladığı bir beyannameyle müttefiklerden tazminat talep etmesini bahane ederek savaşa yöneldi (Turan, 1994, s. 442). St. Petersburg yönetimi, 26 Nisan 1828 tarihinde Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti ve 7-8 Mayıs tarihlerinde Eflak ve Boğdan'a girdi (Çakın, 1978, s. 77). Rusya'nın başlattığı bu harekât, Osmanlı Devleti açısından beklenmeyen bir gelişme değildi. Zira hem müttefik büyükelçilerinin İstanbul'u terk etmesi hem de bir süredir Tuna hattından gelen istihbarat raporları, Rusların olağan dışı askerî hareketliliğini ortaya koymaktaydı (BOA, HAT, 593/29048; HAT, 1089/44273). İşgalin başlamasının ardından 20 Mayıs'ta Bâbîâlî'de kapsamlı bir meşveret meclisi toplandı. Devlet ricâli, üst düzey bürokratlar ve kanaat önderlerinin katıldığı meşveret meclisinde Rusya'ya karşı savaş kararı alındı (Ahmed Lütfi Efendi, 1999, c. I, s. 214-218).

Rusya, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ettikten sonra askerî harekâtına hızlı bir şekilde başladı. Bu çerçevede Boğdan'dan ilerleyen Rus birlikleri, Tuna Nehri'nin sol yakasını takip ederek Bükreş'e ulaştı. Haziran ortalarında ise Oltu Nehri'ni geçerek Krayova'yı ele geçirdi (BOA, HAT, 1088/42810-B; BOA, HAT, 1090/44284; BOA, HAT, 1090/44284-B). Rus birliklerinin bu

harekâtındaki temel amaç, Kalafat'ı işgal ederek Osmanlı kuvvetlerini Tuna Nehri'nin sol yakasındaki mevzilerden uzaklaştırmaktı. Ruslar, Vidin Muhafızı İbrahim Paşa'dan Kalafat'ın boşaltılmasını da talep etmekteydi (BOA, HAT, 1031/42866). Böylece Tuna Nehri boyunca batıdan doğuya uzanan hattın kontrol altına alınması hedefleniyordu. Rus birlikleri batıda Kalafat'a ilerlerken nehrin doğusunda da yoğun askerî hazırlıklar yürütmekteydi. Rus ordusu, Mayıs ayı boyunca İsakçı'nın karşısında konuşlandı ve nehri geçmek amacıyla burada köprü inşa etmeye başladı (BOA, HAT, 1021/42647). Hazırlıkların tamamlanmasının ardından harekete geçen Rus birlikleri, Haziran başlarında Tuna Nehri'ni aşarak süratli bir manevrayla İsakçı'yı kuşatma altına aldı (Ahmed Lütfi Efendi, 1999, c. I, s. 218). İsakçı Kalesi, kısa süreli bir direnişin ardından Rus ordusuna teslim oldu (Şikorad, 2009, s. 331). Kalenin savaşın hemen başında düşmesi, Osmanlı Devleti açısından ciddi bir prestij kaybına yol açtı. Aynı zamanda 1812'den itibaren Tuna hattındaki kalelerin tahkimi için yürütülen çalışmaların oluşturduğu güven duygusunu da zedeledi.

Bâbîâli, İsakçı Kalesi'nin teslim edilmesini affetmedi. Nitekim başkente göre kale, mühimmat, zahire ve asker bakımından savunmaya elverişli durumdaydı. Devlet ricâli arasında İsakçı Muhafızı Eyüp Paşa ile tabya ağalarının kaleyi ihanetle teslim ettiği kanaati hâkimdi. Bu doğrultuda sorumluların en ağır şekilde cezalandırılması gerektiği düşünülmekteydi. Ayrıca merkezî idarenin konu karşısında takınacağı tavrın, bölgede yaşanması muhtemel hayal kırıklıklarını önleyecek nitelikte olması bekleniyordu. Bu çerçevede Bâbîâli, yaşananların sorumlusu olarak gördüğü Eyüp Paşa ile tabya ağalarının idamına hükmetti. Eyüp Paşa, kalenin tesliminden sonra Şumnu'ya gelmiş ve akıbetini burada beklemekteydi. Hakkında verilen idam hükmü de burada infaz edildi. Ancak aynı durum tabya ağaları için geçerli olmadı. Zira haklarında verilecek kararı öngören ağalar, kalenin tesliminden sonra Rusya'ya iltica ederek St. Petersburg tabiiyetine girmişti. Bu nedenle Eyüp Paşa hakkındaki hüküm infaz edilirken tabya ağaları cezadan kurtuldu (BOA, HAT, 1074/43934-B).

Bâbîâli, İsakçı'da yaşanan hadiseyi muhafızın idamıyla sınırlı tutmadı ve benzer olayların tekrar yaşanmaması için bir dizi karar aldı. Bu bağlamda başta Silistre olmak üzere cephe hattındaki bütün savunma merkezlerine bir ferman gönderildi. Başkentten gönderilen fermanda öncelikle Eyüp Paşa'nın akıbetine yer verilmekteydi. Ayrıca bundan sonraki süreçte savaşmadan teslim olan kalelerin idarecilerinin sorgusuz şekilde idam edileceği, ailelerinin Anadolu'ya sürgün edileceği ve kaleden firar eden askerlerin idam edilerek memleketlerindeki emlaklarının da tahrip edileceği vurgulanıyordu (BOA, HAT, 1022/42671-A). Merkezde alınan bu kararlarla cephedeki direncin korunması amaçlanmaktaydı. Ancak Bâbîâli'nin bütün çabalarına rağmen bölgedeki muharebeler Osmanlı Devleti lehine gelişmiyor ve Tuna hattından art arda olumsuz haberler geliyordu. İsakçı'nın düşmesinin ardından Maçin'e gelen Rus ordusu, 9 Haziran'da kaleyi kuşatma altına aldı. Rus bombardımanının başlamasıyla birlikte Maçin'de bulunan iki tabur Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye askeri ile süvari birlikleri firar etti. Maçin Muhafızı Cafer Paşa, kalede bulunan İslimiye, Cuma-i Atik ve Pravadi askerlerinden oluşan yaklaşık iki yüz neferle savunmayı sürdürmeye çalıştı. Ancak geride kalan askerlerin de teslim olmak istemesi üzerine Cafer Paşa müdafaada yalnız kaldı. Böylece Maçin Kalesi, onun muhalefetine rağmen Rus birliklerine teslim oldu (BOA, HAT, 1074/43934-H; HAT, 1051/43284-N; HAT, 1074/43934-C). Bâbîâli, Maçin'den gönderilen mahzar sayesinde kalenin hangi şartlar altında

düşüğünü öğrenmişti. Bu sebeple yaşanan başarısızlıktan Cafer Paşa sorumlu tutulmadı. Nitekim Paşa, savaşın sonlarına doğru İnebahtı ve Karlılı muhafızlığına tayin edildi (BOA, C.DH, 315/15738).

Savaşın henüz başlarında İsakçı ve Maçın'ın teslim olması İstanbul'da olumsuz bir tesir meydana getirmişti. Bunun yanında Aşağı Tuna'nın en müstahkem kalelerinden biri olan İbrail'in içinde bulunduğu durum da büyük bir kaygıya yol açmaktaydı. İbrail Kalesi, Bükreş Antlaşması'nın ardından kapsamlı bir tamir ve tahkim sürecinden geçirilmiş, bu çerçevede kale baştan sona yenilenmişti (Engin, 2023, s. 141-162). Buna rağmen İbrail, Maçın'ın düştüğü günlerde ağır bir kuşatma altına alınmış ve şiddetli taarruzlar karşısında da uzun süre direnememişti. Nitekim kale haziran sonlarında Ruslara teslim oldu (Brown, 1940, s. 17). İbrail Muhafızı Süleyman Paşa, kaleyi teslim ederken Ruslarla bir anlaşma yapmıştı. Bu sayede Silistre, Şumnu ve Tırnova'dan toplanmış askerleri silahlarıyla birlikte Silistre'ye çekmeyi başardı. Ayrıca İbrail'de bulunan hasta ve yaralı askerlerle sivil halkın Kalariş üzerinden Silistre'ye nakledilmesini de sağladı. Böylece ahali kayıklar vasıtasıyla Silistre ve Rusçuk'a geçirildi (BOA, HAT, 1092/44309). Bâbiâli, İbrail'in düşmesini ilk aşamada İsakçı'da yaşanan hadiseye benzer şekilde değerlendirdi. Bu sebeple İbrail Muhafızı Süleyman Paşa görevden azledildi ve kale muhafızlığı Silistre Valisi Ahmed Paşa'nın uhdesine verildi (BOA, HAT, 1236/48108). Sonrasında Süleyman Paşa'nın idamı da gündeme geldi. Ancak kısa süre içinde İbrail'de yaşananların İsakçı'daki hadiseyle benzer olmadığı ortaya çıktı. Zira Süleyman Paşa'nın Rus taarruzlarına karşı ciddi bir direniş gösterdiği, fakat Rusların lağım ve hendek faaliyetleri sayesinde kaleyi ele geçirmeyi başardığı anlaşıldı. Bu doğrultuda muhafızın idamından vazgeçildi (Engin, 2023, s. 676). Ancak Süleyman Paşa tamamen de affedilmedi. Nitekim İbrail gibi müstahkem bir kalenin kaybedilmesi başlı başına bir faciaydı. Bu nedenle Paşa, Midilli Adası'na sürgün edildi. II. Mahmud ise savaşın ardından Süleyman Paşa'nın Tekirdağ'da ikamet etme talebini kabul etti. Paşa'nın rütbesi de tenzil edilerek kendisine kapıcıbaşılık payesi verildi (BOA, AE.SMHD.II, 117/9868; HAT, 503/24718).

Rusya, 1828 yazında Tuna hattındaki harekâtını sürdürmekteydi. Bu çerçevede İbrail'in ardından Köstence Kalesi de 16 Haziran'da kuşatma altına alındı. Rus ordusu kaleyi üç gün boyunca bombardımana tuttu ve 19 Haziran'da Kale Muhafızı Abdullah Ağa'dan Köstence'yi teslim etmesini istedi. Abdullah Ağa'nın bu talebi reddetmesi üzerine Köstence hem karadan hem de denizden üç gün daha yoğun bombardımana maruz kaldı. Nihayetinde kale garnizonu ile ahali, Abdullah Ağa'nın muhalefetine rağmen 22 Haziran'da teslim oldu (BOA, HAT, 1074/43934-Ç). Köstence'nin ardından başka bir Rus birliği de Hırsova üzerine harekete geçti. Hırsova Kalesi'nde bulunan üç yüz elli iki kişilik kuvvet, kaleyi savunmaya yeterli değildi. Buna rağmen Kale Muhafızı Emin Ağa direnmeden teslim olmayı reddetti. Bu çerçevede 10 Temmuz'da başlayan saldırılar sonucunda direnişin sürdürülemeyeceği anlaşıldı. Hırsova ahalisinin Emin Ağa üzerindeki baskısı neticesinde kale 11-12 Temmuz gecesinde teslim oldu. Serasker Hüseyin Paşa ise Emin Ağa'nın savunma sırasındaki gayretini takdir ederek onu maiyetine aldı (BOA, HAT, 1059/43538). Rus ordusu kısa sürede İsakçı, Maçın, İbrail, Köstence ve Hırsova'yı ele geçirmişti. Ancak Tulça Kalesi hâlâ direnişini sürdürmekteydi. 8 Haziran'dan itibaren giderek şiddetlenen kuşatma Temmuz ortalarına kadar devam etti. Bu süreçte Tulça Muhafızı İbrahim Paşa,

kaledeki asker ve mühimmata dayanarak savunmayı sürdürmeye çalıştı. Ancak kuşatma sırasında askerlerin peyderpey firar etmesi ve mühimmatın tükenmeye başlaması direnişi sürdürülemez hâle getirmekteydi. Buna ek olarak yerel halkın teslim yönündeki baskısı da müdafaayı daha da güçleştirdi (BOA, HAT, 1059/43533-D). Nitekim Tulça Müftüsü'nün mevcut şartlar altında kalenin teslim edilebileceğine dair fetva vermesiyle şehirdeki direniş sona erdi (BOA, HAT, 1059/43533-E). İbrahim Paşa ise kapı halkı ve Tulça'dan göç etmek isteyen ahaliyle birlikte 24 Temmuz'da Şumnu'ya ulaştı (BOA, HAT, 1058/43502-B). Paşa, Tulça'nın kaybindan sorumlu tutulmadı ve savaş boyunca Ordu-yı Hümâyun uhdesinde görevlendirildi (BOA, HAT, 1021/42650-A; HAT, 1021/42650-E). Tulça'nın da düşmesiyle Rus ordusunun Silistre'ye ulaşmasının önündeki engeller büyük ölçüde ortadan kalkmış oldu.

I. Silistre Kuşatması

Osmanlı Devleti'nin Tuna Nehri kıyısındaki kaleleri, Rus ordusunun başlattığı ileri harekât neticesinde birer birer elden çıkmıştı. Bu çerçevede önemli bir kayıp vermeyen Rus birlikleri kısa sürede Hırsova-Köstence hattına ulaştı ve ilerleyişini güneye doğru sürdürdü. İbrail Kalesi'nin ele geçirilmesinin ardından Rus ordusunun başlıca stratejik hedefleri Silistre, Varna ve Şumnu oldu. Bu doğrultuda General Benckendorff komutasındaki birlikler, Köstence ile Silistre arasında bulunan Kuzgun'a (Ion Corvin) ulaştı. O sırada Eflak'ta bulunan General Roth ise Silistre kuşatmasını başlatmak amacıyla Hırsova'dan Tuna Nehri'ni geçti ve temmuz ayı başlarında Kuzgun'da General Benckendorff kuvvetleriyle birleşti (Chesney, 1854, s. 89). General Benckendorff ise daha sonra birlikleriyle Kuzgun'un güneydoğusuna doğru ilerleyerek Hacıoğlupazarı'na ulaştı.

General Roth, komutasındaki birliklerle Kuzgun'da karargâh kurdu. Burada kurmay heyetiyle birlikte Silistre kuşatmasının ayrıntılarını planlamaktaydı. Bu sırada Silistre Valisi Ahmed Paşa da Kuzgun'da bulunan Rus ordusunun hareketlerini yakından takip ediyordu. Rusların Tuna'yı geçtiği günden itibaren Osmanlı Devleti'nin savaş stratejisi mevcut kalelerin muhafazası yönündeydi. Bu sebeple Rus birliklerine karşı doğrudan bir taarruz gerçekleştirilmiyordu. Rus kurmay heyeti de bölgedeki kale muhafızlarının uyguladığı bu savunma stratejisi sayesinde daha serbest hareket etmekteydi. Ancak Silistre'ye kadar sürdürülen bu anlayış, Ahmed Paşa'nın hamleleriyle değişmeye başladı. Zira Ahmed Paşa, ileri karakollar vasıtasıyla Kuzgun'daki Rus birliklerinin durumundan haberdardı. Bu çerçevede Ahmed Paşa, 5 Temmuz 1828'de kardeşi ve hazinedarı maiyetinde bulunan beş yüz kişilik bir süvari birliğini, Kuzgun'daki Rus kuvvetlerine baskın düzenlemek amacıyla harekete geçirdi. Silistre'den çıkan birlikler, 6 Temmuz'da Kuzgun'un güneybatısındaki Karanlık köyüne ulaştı. Burada Kuzgun'dan hareket eden Rus birliklerinin kurduğu kamp tespit edildi ve ani bir baskın gerçekleştirildi. Karanlık'ta meydana gelen muharebede Rus birlikleri ağır zayıat vererek Kuzgun'a çekilmek zorunda kaldı. Osmanlı süvarileri ise geri çekilen Rus askerlerini Kuzgun'a kadar takip ederek taarruzlarını sürdürdü. Muharebe sırasında ele geçirilen esirler de Şumnu'daki Serasker Hüseyin Paşa'ya gönderildi. Bu baskın, Silistre kuvvetleri ile Rus ordusu arasında gerçekleşen ilk ciddi çatışma oldu. Elde edilen başarının ardından Ahmed Paşa, 14 Temmuz'da altı yüz kişilik yeni bir süvari birliğini daha keşif harekâtı için bölgeye sevk etti. Ancak 6 Temmuz baskınından ders

çıkaran General Roth, Kuzgun dışında yeni bir kamp kurulmasına izin vermedi. Bu sebeple Silistre süvarileri, 14 Temmuz'da gerçekleştirilen keşif ve harekâttan herhangi bir sonuç elde edemedi (BOA, HAT, 1012/42469).

Rus ordusu, Tuna Nehri'ni geçmesinin ardından ilk defa Silistre önlerinde Osmanlı birliklerinin taarruzlarıyla karşılaşmaktaydı. Bu durum General Roth'a daha dikkatli hareket etmesi gerektiğini gösterdi. Bu sebeple Kuzgun'da fazla vakit kaybetmeyi uygun bulmadı. Zira Rus birliklerinin her an yeni bir baskınla karşılaşması mümkündü. Bu doğrultuda General Roth, 18 Temmuz'da Silistre üzerine yürüyüşe geçti. Ahmed Paşa ise Rus ilerleyişini yıpratmak amacıyla yeni bir süvari birliği oluşturdu. Beş yüz kişiden meydana gelen bu birlik 20 Temmuz'da Silistre'den ayrıldı. Bu sırada Kuzgun'dan hareket eden Rus ordusu da Tuna Nehri'ne paralel bir güzergâh takip ederek Derinler mevkiine ulaştı. Silistre'den çıkan süvari birliği ile Rus kuvvetleri burada karşı karşıya geldi. Osmanlı süvarileri, Rus ordusunun sayısal üstünlüğü karşısında taarruza girişmeden geri çekildi. Ancak 21 Temmuz'da Rusların altı bölük süvari ve dört bölük piyadeden oluşan öncü birliklerine yeni bir saldırı düzenlendi. Silistre süvarilerinin bu hamleleri Rus yürüyüşünü durdurmaya yetmedi. Bunun üzerine Ahmed Paşa, Rus ilerleyişine karşı kentin doğusundaki karakolu çarha topu, piyade ve süvari birlikleriyle takviye etti. Böylece 22 ve 23 Temmuz'da Silistre'nin doğusundaki bağlar mevkiinde şiddetli muharebeler meydana geldi ve iki taraf da ağır zayıat verdi. Nitekim General Roth komutasındaki sekiz-on bin kişilik asıl Rus kuvvetinin de bağlara ulaşarak bölgeye yerleşmesi üzerine Osmanlı birlikleri Silistre'ye çekildi. Bu sırada yaklaşan muharebelerin çetin geçeceği öngörülmekteydi. Bu nedenle kentte bulunan kadın ve çocuklardan oluşan büyük bir topluluk Rusçuk'a nakledildi. Ahmed Paşa'ya göre Silistre önlerinde yaşanan ilk muharebelerin kesin bir galibi bulunmasa da Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birliklerinin gösterdiği yararlılık dikkat çekiciydi. Bu çerçevede yeni ordunun kendisini ispat etmesi önemli bir kazanım olarak görülmekteydi. Paşa'ya göre Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye'ye mensup bin asker, yeni ordu dışında kalan beş bin askere bedeldi. Zira Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birlikleri muharebe sahasında direniş gösterirken Tırnova, Cuma-i Atik, Şumnu ve Osmanpazarı kazalarından toplanan askerler daha ilk çarpışmalarda firar etmeye başlamıştı (BOA, HAT, 1011/42435).

General Roth, Silistre önlerinde yaşanan muharebelerin ardından ordusunu daha güvenli bir mesafeye çekmeyi uygun buldu. Bunun yanında birliklerini kentin doğu ve güney kesimlerine yaydı. Bu sırada Silistre'nin batısında, Tuna kıyısındaki Tutrakan'da meydana gelen birtakım hadiseler General Roth'un dikkatini bu bölgeye yöneltti. Zira Tutrakan'ın muhafazasıyla görevlendirilen Pravadi Âyanı Mehmed Ağa, maiyetindeki süvari ve şalope kuvvetlerini dağıtmış, kendisi de görev mahalli olan Tutrakan'dan çekilmişti (BOA, HAT, 1059/43533-A). Bölgenin savunmasız kalması üzerine General Roth, Tutrakan'ı işgal etmek amacıyla bin kişilik bir askerî birliği buraya sevk etti. Bu sayede hem Tuna'daki geçiş ve ikmal hattını güvence altına almayı hem de Silistre'yi batıdan kuşatmayı hedeflemekteydi. Ancak Rusçuk Muhafızı Hasan Paşa, bu tehlikeyi erken fark etti ve Rusçuk'tan gönderdiği beş yüz kişilik süvari birliğini Tutrakan'a yerleştirdi (BOA, HAT, 1021/42635). Böylece Silistre'nin batı hattı geçici olarak güvence altına alındı. Bâbîâlî ise Rus ordusunun Tuna Nehri ile Balkan Dağları arasındaki harekâtı karşısında yeni tedbirler almaya yöneldi. Nitekim gerek Silistre'nin gerekse daha güneyde bulunan

Varna ile Balkan geçitlerinin takviye edilmesi zorunlu hâle gelmişti. Bu doğrultuda Sert Mahmud Paşa Silistre'de (BOA, C.AS, 838/35750), Kaptan-ı Derya Mehmed İzzet Paşa Varna'da, Der-iş Paşa ise Balkan geçitlerinde görevlendirildi (BOA, HAT, 1070/43775).

Silistre'nin tam anlamıyla kuşatma altına alınmasını engellemek amacıyla Ahmed Paşa'nın kaleden gerçekleştirdiği taarruzlar beklenen sonucu vermedi. Nitekim Rus birlikleri, temmuz ayının sonlarına doğru Silistre'yi genel bir kuşatma altına almayı başardı. Kuşatma sırasında Rus ordusunun mevcudu kısa süre içinde on dört bin kişiye ulaştı. Buna karşılık Silistre'de bulunan askerlerden ayrılan üç bin kişilik bir birlik Şumnu cephesine sevk edildi. Geriye kalan kuvvetler ise Silistre'nin güney ve doğusunda inşa edilen sekiz tabyaya yerleştirildi (BOA, HAT, 1065/43701). Bu tabyalar birbirini destekleyecek şekilde ve kaleden yaklaşık iki bin adım uzaklıkta kurulmuştu (Moltke, s. 158). Ahmed Paşa'nın emrindeki kuvvetler ise İbrail, Maçin, İsakçı ve Köstence'den gelen birliklerin de katılımıyla yaklaşık sekiz bin kişiden oluşmaktaydı (BOA, HAT, 1062/43622-B). Rus ordusu, inşa ettiği tabyalardan Silistre'yi yoğun topçu ateşi altına almaktaydı. Buna karşılık kaleden de Rus birlikleri üzerine etkili top atışları gerçekleştiriliyordu. Böylece Silistre önlerindeki muharebeler büyük ölçüde karşılıklı topçu ateşi şeklinde devam etti. Rus kurmay heyeti, kentin yalnızca güney ve doğu yönlerinden baskı altına alınmasının yeterli olmayacağını düşünmekteydi. Bu sebeple Eflak yakasındaki Kalariş'ten de Silistre üzerine yoğun havan topu atışları yapılmaya başlandı. Rus ordusu, ağustos ayının ilk haftasında Tuna Nehri üzerinde bir köprü inşa etti. On dört dubanın birbirine bağlanmasıyla oluşturulan seyyar köprü sayesinde Silistre üzerindeki bombardıman daha da yoğunlaştı (BOA, HAT, 1065/43701-A). Böylece şehir, yalnızca Tutrakan tarafından desteklenen batı hattı dışında kuzey, güney ve doğu yönlerinden yoğun kuşatma baskısı altına girdi.

Bâbıâli, Silistre kuşatmasının şiddetlendiği günlerde bölgeyi hem mühimmat hem de askerî bakımdan takviye etmekteydi. Bu bağlamda Rusçuk Muhafızı Hasan Paşa'ya, Silistre'de azalan mühimmatın bir kısmının Rusçuk Kalesi'nden ikmâl edilmesine dair talimat gönderildi (BOA, A.{DVNSMHM, nr. 244, s. 52). Askerî destek amacıyla ise Sert Mahmud Paşa Silistre'de görevlendirildi. Sert Mahmud Paşa, kısa süre önce Niğde, Beyşehir ve Kırşehir mutasarrıflıklarından azledilmiş, vezareti kaldırılarak Bursa'da ikamete memur edilmişti (BOA, C.DH, 186/9285). Nitekim Silistre'ye yardımcı kuvvet olarak gitme emrini de burada aldı (BOA, C.DH, 838/35750). Hazırlıklarını tamamladıktan sonra harekete geçen Sert Mahmud Paşa, beş yüz elli kişilik süvari birliğiyle önce Edirne'ye geldi, ardından ağustos ayının sonlarına doğru Rusçuk'a ulaştı (BOA, HAT, 1059/43547-A; HAT, 1013/42474-A; BOA, HAT, 1049/43266-B). Silistre'nin büyük ölçüde kuşatma altında bulunması, Paşa'nın doğrudan şehre gitmesine engel teşkil etmekteydi. Bu nedenle Silistre'nin batısında bulunan Rusçuk'a gelmesi ve uygun bir fırsat bulduğunda harekete geçmesi daha makul görülmekteydi. Sert Mahmud Paşa, Rusçuk'ta yaklaşık on beş gün kaldı. Bu sırada maiyetine yaklaşık bin kişilik Evlâd-ı Fâtihan piyadesi aldı. Böylece mevcudu bin beş yüz elli kişiye ulaşan kuvvetlerini 9 Eylül'de Silistre istikametine sevk etti. Kendisi de kapı halkıyla birlikte 11 Eylül 1828'de Tutrakan üzerinden Silistre'ye ulaştı (BOA, HAT, 1049/43266-B; HAT, 1054/43422; HAT, 612/30041).

Silistre Valisi Ahmed Paşa, Sert Mahmud Paşa'nın kente ulaştığı günlerde kaleden bir huruç harekâtı planlamaktaydı. Zira yaklaşık bir buçuk aydır devam eden Rus topçu atışları Silistre Kalesi'nde ciddi tahribata yol açmaktaydı. Buna karşılık kaleden Rus ordusu ve tabyaları üzerine yapılan atışlar, açık arazide bulunan Rus birlikleri üzerinde beklenen tesiri meydana getirmiyordu. Bu durumu dengelemek ve Rus hatları üzerinde baskı oluşturmak amacıyla kaleden taarruz düzenlenmesi gerekli görülmekteydi. Kaledeki asker ve mühimmat yeterli olmakla birlikte Sert Mahmud Paşa'nın Silistre'ye getirdiği birliklerden de faydalanılması planlandı. Bu doğrultuda Ahmed ve Mahmud paşaların kuvvetlerinden müşterek bir birlik oluşturuldu ve 11 Eylül'de Rus ordusu üzerine genel bir taarruz başlatıldı. Silistre'nin güneyine yönelen harekât doğrudan Rus ordusunun komuta merkezini hedef almaktaydı. Şehir surlarına yakın bir mahalde meydana gelen muharebe oldukça şiddetli geçti. Nitekim taarruz sırasında yüzün üzerinde Osmanlı askeri hayatını kaybetti. Hayatını kaybedenler arasında Silistre Valisi Ahmed Paşa'nın kethüdası Osman Ağa da bulunuyordu. Rus ordusu da ciddi kayıplar verdi. Ahmed Paşa'ya göre Ruslar bu taarruz sırasında bin yüz civarında asker kaybetmişti (BOA, HAT, 1049/43266-D; BOA, HAT, 1054/43422). Ancak bu kayıpların önemli bir kısmı yaralanmış olan askerlerdi. Nitekim savaş boyunca Osmanlı ve Rus ordularının mevcudunda büyük çaplı azalmalar meydana geldiğini söylemek güçtü. Ahmed Paşa, 11 Eylül taarruzunu 15 Eylül'de gerçekleştirdiği ikinci bir saldırıyla destekledi. Bu harekâta iki taraf da zayıt vermiş olmakla birlikte Rus ordusundan mayor ve yüzbaşı rütbesinde iki önemli subay esir edildi (BOA, HAT, 1036/42957-A). II. Mahmud, Silistre'de meydana gelen muharebelerin sonuçlarından son derece memnundu. Bu çerçevede Ahmed ve Mahmud Paşaların takdir edilmesini istedi (BOA, HAT, 1034/42924). Ayrıca Ahmed Paşa'ya masrafların karşılanması amacıyla yüz bin kuruşluk nakdî yardım gönderildi (BOA, HAT, 710/33990).

Ekim ayına gelindiğinde Silistre'deki muharebelerde henüz kesin bir netice alınamamıştı. Benzer durum Şumnu ve Varna kalelerinde de devam etmekteydi. Ancak zaman ilerledikçe Varna'daki savunma, Silistre ve Şumnu'da olduğu gibi sürdürülemedi. Nitekim 7 Ekim 1828'de başlatılan genel Rus taarruzu başarıya ulaştı ve Rus ordusu Varna'ya girmeyi başardı. Sirozlu Yusuf Paşa'nın teslim olmasıyla birlikte şehirdeki direniş çözüldü ve 13 Ekim 1828'de iç kale de Rus ordusuna bırakıldı. Böylece yaklaşık üç aydır devam eden Varna kuşatması sona erdi (Ahmed Lütfi Efendi, 1999, s. 359; Ahmed Muhtar Paşa, 1928, C. I, s. 143-144; Mehmed Sadık Rıfat Paşa, 2020, s. 24-25). Varna'nın Rus ordusunun eline geçtiği haberi, II. Mahmud'a Rami Kışlası'nda bulunduğu sırada ulaştı. Bu haber karşısında hem II. Mahmud hem de devlet ricâli büyük bir üzüntü yaşadı (Abdülhak Molla, 2013, s. 16). Ancak Varna'da yaşanan mağlubiyetin Silistre'de de tekrarlanma ihtimali, Bâbıâli'yi teyakkuza geçirdi. Nitekim Rus ordusu yaklaşan kış mevsiminin de etkisiyle Şumnu kuşatmasını kaldırmıştı. Burada bulunan Rus kuvvetleri kışı geçirmek üzere Varna, Eflak ve Tuna'nın kuzeydoğusuna çekilmeye başlamıştı. Şumnu önlerinden çekilen Rus kuvvetlerinin ilk hedeflerinden biri ise Silistre olacaktı. Bu durum karşısında II. Mahmud, Silistre'ye destek ulaştırılması için Serasker Hüseyin Paşa'yı uyarmaktaydı (BOA, HAT, 1018/42562).

Rus ordusunun Şumnu kuşatmasını kaldırarak bölgeden çekilmesi genel anlamda olumlu bir gelişmeydi. Ancak Tuna'nın kuzeyine yönelen Rus kuvvetlerinin güzergâhında bulunan Silistre için aynı durum geçerli değildi. Zira hem Silistre Valisi Ahmed Paşa hem de Bâbıâli, bu geri çekilme sırasında Silistre önlerindeki Rus ordusunun ciddi ölçüde güçleneceğinin farkındaydı. Bu doğrultuda şiddetli bir taarruzun gerçekleşmesi de muhtemel görülmekteydi (BOA, HAT, 1057/43494-A). Nitekim Ahmed Paşa da Rus ordusuna karşı koyabilmek amacıyla Serasker Hüseyin Paşa'dan takviye kuvvet talebinde bulundu (BOA, HAT, 1062/43622-B). Beklenildiği üzere Ekim ayının sonlarında Şumnu'dan ayrılan Rus birliklerinin önemli bir kısmı Silistre'yi kuşatan ordunun yanına ulaştı. Bunlar arasında General Rudzevich komutasındaki üçüncü kolordu, asker ve mühimmat bakımından önemli bir takviye niteliğindeydi (Ahmed Muhtar Paşa, 1928, C. I, s. 198). Bundan kısa süre önce Tuna'nın kuzeyinden hareket eden ikinci kolordu da Silistre önlerine ulaşmıştı (Moltke, s. 160). Serasker Hüseyin Paşa ise Silistre'ye destek amacıyla iki bin kişilik Evlâd-ı Fâtihan piyadesi ile bin kişilik Kırçalı kuvveti tertip etti. Bu birlikler önce Hezargrad ve Rusçuk'a, ardından da Tuna Nehri üzerinden Silistre'ye sevk edildi (BOA, HAT, 711/34043-C). Ancak bu kuvvetler, Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birlikleri gibi yeni usûlde talim görmüş askerlerden oluşmuyordu. Özellikle Kırçalı grubu, savaş dönemlerinde Rumeli'de silah altına alınan gayrinizamî kuvvetler niteliğindeydi. Bu sebeple Silistre'ye ulaştırılan birlikler nicelik bakımından hatırı sayılır bir mevcuda sahip olsa da beklenen askerî niteliği taşımıyordu. Böylece Silistre'nin akıbeti büyük ölçüde kale surlarının dayanıklılığına bağlı hâle geldi.

Rus ordusu, Kasım ayının ilk haftası itibarıyla Silistre'yi bütün yönlerden kuşatma altına aldı. Kuşatmanın ilk dönemlerinde kentin doğu ve güney kesimleri tam abluka altına alınmış olmakla birlikte batı hattında belirli bir açıklık bulunmaktaydı. Ancak Kasım ayında başlayan yeni kuşatma safhasında Silistre'nin batı kısmı da kontrol altına alındı. Nitekim Şumnu'dan gönderilen birlikler daha önce nehir yoluyla Silistre'ye ulaşabilmişti. Bu sebeple şehir için açık kalan son hat Tuna'nın batı kısmıydı. Zira Tuna'nın doğusunda bulunan küçük ada ile Kalariş'te Rusya'nın ince donanması konuşlanmıştı. Böylece Silistre Kasım ayında her yönden yoğun kuşatma baskısı altına girdi. Kuşatma, irili ufaklı yaklaşık kırk tabya ile nehirdeki donanmadan gerçekleştirilen yoğun top atışlarıyla devam etti. Rus kurmay heyeti ise mevsimin kışa dönmesi nedeniyle genel bir taarruz için yeterli zaman kalmadığını düşünmekteydi. Bunun üzerine son bir girişim olarak Ahmed Paşa'ya bir elçi gönderildi. Silistre'ye gelen Rus elçisi, İbrail'den Varna'ya kadar uzanan hattaki kalelerin ele geçirildiğini belirterek Silistre'de direnmenin artık anlam taşımadığını ileri sürdü ve kalenin teslim edilmesini talep etti. Ahmed Paşa'nın bu teklifi reddetmesi üzerine şehir üç gün boyunca daha yoğun bir bombardımana maruz kaldı. Nihayetinde Rus kurmay heyeti, Silistre'nin kısa sürede ele geçirilemeyeceğini anladı ve 16 Kasım 1828 tarihinde kuşatmayı kaldırdı. Rus ordusunun küçük bir kısmı Kalariş'e geçerken ana kuvvetler Hırsova'ya çekildi (BOA, HAT, 1060/43565; HAT, 1054/43422; HAT, 1062/43622; HAT, 711/34043; HAT, 711/34043-A; HAT, 711/34043-B).

II. Mahmud, Silistre'nin direnmesinden büyük memnuniyet duymaktaydı. Bu bağlamda Ahmed Paşa ile Sert Mahmud Paşa'nın takdir edilmesini istedi (BOA, HAT, 1060/43565). Ahmed Paşa ise bu dönemde yalnızca Silistre kuşatmasıyla ilgilenmiyordu. Paşa aynı zamanda Tuna Nehri üzerindeki stratejik mevkielelerin elde tutulabilmesi için de çeşitli tedbirler almaktaydı. Bu

doğrultuda Niğbolu'nun karşısında bulunan Kule Kale'nin savunulması amacıyla Hacı Veli Ağa maiyetinde dört yüz elli kişilik birliği bölgeye sevk etti (BOA, C.AS, 1126/49959). Zira Tuna Nehri'nin güneyine geçen her kuvvet, Silistre için doğrudan bir tehditti. Ancak Rus ordusunun Kule Kale'yi ele geçirmesi engellenemedi (Ahmed Lütfi Efendi, 1999, s. 359). Bu sırada Ahmed Paşa, Silistre önlerinden çekilen Rus ordusunun takip edilmesi için de girişimlerde bulunmaktaydı. Nitekim yıpranmadan geri çekilen bir Rus ordusu, ilerleyen süreç için daha büyük bir tehdit teşkil edebilirdi. Üstelik ileri karakollardan Ahmed Paşa'ya ulaşan istihbarata göre Rus ordusunda firarlar başlamıştı. Bu çerçevede Paşa hem düşmanı yıpratmak hem de Rus ordusunun içinde bulunduğu zafiyetten faydalanmak amacıyla kethüdası İbrahim Ağa'nın komutasına üç bin kişilik bir süvari birliği verdi. İbrahim Ağa, Silistre'den üç günlük zahire temin ederek Hırsova istikametine hareket etti. Rus ordusuna yetişen süvari birlikleri, 17 ve 18 Kasım tarihlerinde yıpratma saldırılarında bulundu. Ancak bu taarruzlardan istenilen fayda sağlanamadı (BOA, HAT, 1064/43663; HAT, 1064/43662).

Silistre'de kuşatmanın kaldırılması ve kış mevsiminin yaklaşmasıyla birlikte kaledeki askerlerin durumu da önemli bir mesele hâline geldi. Nitekim süresi belirsiz bir dönem boyunca askerlerin kalede tutulması ciddi bir mali külfet oluşturmaktaydı. Bu durumu aşabilmek amacıyla askerlerin kış mevsimini memleketlerinde geçirmesi daha uygun görüldü. Ancak Silistre'de bulunan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birlikleri bu uygulamanın dışında tutulacaktı. Nitekim yapılan meşveretler sonunda civar bölgelerden toplanan askerlerin memleketlerine gönderilmesi kararlaştırıldı. Bâbıâli, bu konuda âyanlara önemli sorumluluklar yüklemekteydi. Bölge âyanlarının maiyetinde Silistre'ye gelen birliklerin sorumluluğu kış boyunca yine kendilerine bırakılıyor, emir geldiğinde ise birliklerin düzenli biçimde yeniden Silistre'ye dönmeleri isteniyordu (BOA, A.{DVNSMHM, nr. 244, s. 90-91). Böylece Silistre'de 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ilk safhası, Ahmed Paşa ve askerleri adına başarıyla sona erdi.

1828-1829 Kışı: Silistre'de Savunma ve Hazırlık Süreci

Silistre'de yaklaşık beş ay devam eden muharebeler, kalenin askerî ve lojistik imkânlarını ciddi ölçüde zayıflattı (BOA, D.BŞM.d., nr. 9438, s. 2-3). Nitekim 27 Kasım 1828'de Silistre Valisi Ahmed Paşa ile destek kuvvet olarak şehirde bulunan Sert Mahmud Paşa, muharebelerin kalede bulunan mühimmat, cephane ve zahire stoklarını büyük ölçüde tükettiğini başkente bildirmektedir (BOA, D.BŞM.d., nr. 9438, Ek 2/2). Bâbıâli ise Tuna hattındaki muharebelerin ortaya çıkardığı tabloyu tespit etmek istiyordu. Zira Rus ordusunun gelecek baharda yeni bir harekât başlatacağı muhakkaktı. Bu nedenle Tuna'daki kalelerin süratle yeni bir Rus taarruzuna hazırlanması, savaşın seyri ve başkentin güvenliği açısından büyük önem taşımaktaydı. Bu doğrultuda kalelerin ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla Divan-ı Hümâyûn ketebesinden Keşşaf Efendi, Vidin, Niğbolu ve Kule kalelerini; Tophâne-i Âmire Rûznâmecisi Lebib Efendi ise Rusçuk, Yergöğü ve Silistre kalelerini incelemekle görevlendirildi (BOA, C.AS, 197/8499). Bu çerçevede aralık ayında İstanbul'dan ayrılan Lebib Efendi, önce Rusçuk ve Yergöğü kalelerinde incelemelerde bulundu. Buradan sonra ise Ocak 1829'da Silistre'ye ulaştı (BOA, HAT, 1016/42504).

Lebib Efendi, Silistre'ye ulaştıktan sonra vakit kaybetmeden incelemelere başladı. Ahmed Paşa'nın maiyetine verdiği görevlilerle birlikte gerçekleştirilen ilk inceleme, Lebib Efendi'yi

oldukça şaşırttı. Zira kuşatma sırasında kalede bulunan mühimmatın büyük bölümü tüketilmişti. Cephane ve mühimmat eksikliği sebebiyle kış boyunca Rus ordusu hizmetindeki Kazak birliklerinin tacizlerine karşı etkili bir mukabelede bulunulamıyordu. Nitekim Kazak birlikleri kolaylıkla Silistre yakınlarına kadar gelerek keşif yapmakta ve ardından yeniden kuzeye çekilmekteydi. Bu durum, Silistre Kalesi'nin içinde bulunduğu vaziyet hakkında Hırsova'daki Rus kurmay heyetine de önemli fikirler vermekteydi. Lebib Efendi, kalenin mevcut imkânsızlıklara rağmen nasıl düşmediğine şaşırmaktaydı. Ayrıca Rus ordusunun yeni bir taarruzu karşısında Silistre'nin ayakta kalabilmesi için ivedilikle cephane, mühimmat ve zahire sevk edilmesi gerektiğini ifade etti (BOA, HAT, 1010/42425-B). Bu doğrultuda titiz bir çalışma yürüterek kalenin ihtiyaç duyduğu balyemez topu, obüs topu, top vanası, top kundağı, top iğnesi, top tomarı, top veznesi, barut, fitil-i mısırî, hartuç, burgu, yuvarlak, humbara, çam sırtığı, çerge ve testere gibi çeşitli malzemeleri içeren bir defter hazırladı ve bunu Şumnu'daki Ordu-yı Hümâyun'a gönderdi (BOA, D.BŞM.d., nr. 9609, s. 2).

Lebib Efendi, Silistre Kalesi'nin ihtiyaçlarını vakit kaybetmeden Şumnu'ya bildirdi. Ardından Tuna Nehri'nde faaliyet gösteren Rus ince donanmasını ve nehir üzerinde dubalar vasıtasıyla kurulan köprüleri incelemeye başladı. Bunun üzerine söz konusu köprülerin etkisiz hâle getirilmesi için ihtiyaç duyulan askerî malzemelerin listesini hazırladı. Lebib Efendi'ye göre dubaları etkisiz hâle getirmek ve Rus donanmasını Silistre'den uzak tutmak amacıyla on altı, on dört ya da on bir çapında iki adet topa ihtiyaç vardı. Bu topların İstanbul'dan temininde güçlük yaşanabileceğini düşünen Lebib Efendi, aynı ayardaki topların Vidin Kalesi'nde bulunduğunu ve buradan nakledilebileceğini ifade etmekteydi. Ayrıca Rusçuk'ta yeterli miktarda bulunan havan toplarının bir kısmının da Silistre'ye sevk edilebileceğini belirtti (BOA, HAT, 1010/42425-C). Ahmed Paşa da Lebib Efendi'nin Şumnu'ya gönderdiği rapora dayanarak Silistre Kalesi'ndeki top, mühimmat ve zahire stoklarının neredeyse tükenmiş olduğunu bildirmekteydi (BOA, HAT, 1016/42508-A).

Şumnu'da bulunan Sadrazam İzzet Mehmed Paşa, Silistre'den gelen taleplerin karşılanmasına büyük önem vermekteydi. Bu meseleyle doğrudan ilgilenererek talepleri İstanbul'a iletti ve ihtiyaçların ivedilikle karşılanmasını istedi (BOA, HAT, 1016/42508). Zira bahar mevsiminde gerçekleşmesi muhtemel Rus taarruzu öncesinde Silistre Kalesi'nin tahkim edilmesi, Tuna hattı, Şumnu karargâhı ve hatta İstanbul yolunun güvenliği açısından büyük önem taşımaktaydı. Bu çerçevede Silistre Kalesi için İstanbul'da kapsamlı bir hazırlık başlatıldı. Öncelikle Lebib Efendi'nin Vidin ve Rusçuk'tan da temin edilebileceğini belirttiği mühimmatın nakledilmesine dair emirler gönderildi (BOA, C.AS, 408/16857). Gerekli mühimmatın bir kısmının da Edirne'den tedarik edilmesi istendi (BOA, C.AS, 886/38090). Cebehâne-i Âmire ve Humbarahane'de yürütülen çalışmalarla Silistre için talep edilen cephane ve mühimmatın önemli bir kısmı hazırlandı (BOA, D.BŞM.d., nr. 9610, s. 2). Bir ayı geçen hazırlıktan sonra mühimmatın Silistre'ye güvenli bir şekilde ulaştırılması gerekmekteydi. Bu doğrultuda II. Mahmud da sevk-yatın güvenliği hususunda gerekli tedbirlerin alınmasını emrediyor ve Çirmen Kaymakamı Vecihi Paşa'yı mühimmata refakat etmekle görevlendiriyordu (BOA, HAT, 1011/42455). Kale için gönderilen mühimmatın yanı sıra Tuna Nehri'ndeki şalopelerde kullanılacak malzemeler ile muharebeler sırasında cerrahların ihtiyaç duyacağı çeşitli ilaç ve tıbbî malzemeler de sevk edildi

(BOA, C. BH, 118/5734; C. SH, 3/115). Böylece Bâbîâli, yaklaşmakta olan savaşın ikinci safhası öncesinde Silistre'nin ihtiyaçlarını mümkün mertebe karşılamaya çalışmaktaydı.

İstanbul'da mühimmat ve cephane hazırlıklarının sürdüğü günlerde Silistre'de de olağan dışı bir hareketlilik yaşanmaktaydı. 18 Şubat günü akşam saatlerinde Kalariş'ten Silistre'ye reaya kıyafeti içinde bir kişi geldi. Buz tutan Tuna Nehri'ni yürüyerek geçen bu kişi Ahmed Paşa'nın huzuruna çıkarıldı. Ahmed Paşa tarafından yapılan sorguda Silistre'ye gelen kişinin adının İsa olduğu ve Vidin'de Manastırlı Hasan Paşa'nın maiyetinde askerlik yaptığını söyledi. İsa ayrıca Vidin'de yaşanan muharebeler sırasında yaralanarak Rus ordusuna esir düştüğünü ve ardından Bükreş'e götürüldüğünü ifade etti. Bükreş'te ise Eflaklı Arslanoğlu Aleko isimli bir Boyar tarafından kurtarıldığını ve kendisini bir mektupla Kalariş'ten Silistre'ye gönderdiğini söyledi. Arslanoğlu Aleko, İsa'yı ticari menfaatleri doğrultusunda kurtarmıştı. Nitekim gönderdiği mektupta elinde birkaç yüz bin kile tuz ile bir miktar buğday bulunduğunu, Ahmed Paşa'nın ilgilenmesi hâlinde ise bir miktar para ve güvendiği bir adamını Kalariş'e göndermesini istediğini bildirmekteydi (BOA, HAT, 1064/43667-B). Ahmed Paşa ise Arslanoğlu Aleko'nun tuz ve buğday teklifini önemsemekle birlikte asıl olarak İsa'dan Rus ordusunun mevcut durumu hakkında bilgi almaya çalışıyordu. Bu doğrultuda sorguya Rus ordusunun Eflak ve civar bölgelerdeki vaziyetini sorarak devam etti. İsa da Hırsova'daki Rus ordusunun lojistik bakımdan oldukça iyi bir noktaya ulaştığını, mühimmat ve cephanenin sürekli Hırsova'ya sevk edildiğini söyledi. Bunun yanında mevcut kuvvetlere destek amacıyla Rusya içlerinden yeni birliklerin bölgeye getirildiğini de ekledi (BOA, HAT, 1064/43667).

Silistre Valisi Ahmed Paşa, İsa'nın verdiği bilgilerin doğruluğundan şüphe etmiyordu. Zira İsa'nın anlatılarına benzer istihbaratlar peyderpey Silistre'ye gelmekteydi. Ahmed Paşa, şubat ayı itibarıyla Rus ordusunun çok daha güçlü bir hazırlık süreci geçirdiğini düşünerek ciddi endişe duymaya başladı. Ahmed Paşa'nın taşıdığı kaygılar Şumnu'daki karargâhta da hissedilmekteydi. Nitekim Silistre Valisi'nin henüz talep ettiği lojistik desteğin ulaşmaması sebebiyle evhama kapıldığı düşünülüyordu. Bu bağlamda Ahmed Paşa'yı teskin etmek amacıyla Bâbîâli'den bir ferman gönderilmesinin uygun olacağı düşünüldü (BOA, HAT, 1064/43658-E). Ancak Ahmed Paşa, Silistre için yalnızca mühimmat talebinde bulunmuyordu. Mevcut gelişmeler karşısında Silistre'ye dört tabur Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye askerinin yerleştirilmesini de istemekteydi (BOA, HAT, 1064/43667). Paşa'nın bu talebi anlaşılabilir. Zira ilk kuşatma sırasında bölgeden toplanan askerlerden ziyade Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birliklerinden daha fazla verim almıştı. Bu noktada iyi hazırlanmış Rus ordusuna karşı talimli ve disiplinli birliklerle karşı koymak gayet makul bir istektir. Bâbîâli ise Ahmed Paşa'nın kaygılarını gidermek amacıyla mühimmatın yolda olduğunu ve civar bölgelerden on bir bin kişilik bir kuvvet toplanması için Şumnu karargâhında hazırlıklara başladığını bildirdi (BOA, HAT, 1064/43658-F).

Bu sırada İstanbul'dan gönderilen mühimmatın ilk bölümü de Silistre'ye ulaşmaya başlamıştı (BOA, C.AS, 195/8392). Mart ayının sonlarına doğru Lebib Efendi'nin Silistre Kalesi'nin eksikliklerine dair kaleme aldığı talepler hem Şumnu'daki karargâhtan hem de başkentten Silistre'ye gönderildi. Hatta Lebib Efendi'nin talepleri arasında yer almamasına rağmen ilave olarak sevk edilen barut ve mühimmatın da ulaşması Ahmed Paşa'yı önemli ölçüde rahatlattı. Bu-

nun yanında taahhüt edilen on bir bin kişilik kuvvetin henüz yalnızca iki bin kişilik kısmı toplanabilmişti. Silistre Valisi ise bölge ahalisinin durumu göz önünde bulundurularak kalan askerlerin de süratle toplanmasını istemekteydi. II. Mahmud ise Ahmed Paşa'nın tavırlarında bir panik havası görmemekteydi. Nitekim ona göre Paşa, son derece gayretli bir idareci görüntüsü çizmekteydi (BOA, HAT, 1060/43557). Bu noktada Ahmed Paşa'nın psikolojisine dair Şumnu'da yapılan değerlendirmelerin haklılığı da ortaya çıkıyordu. Zira Rus ordusunun hazırlıklarını en üst seviyeye çıkardığı yönündeki istihbaratlar karşısında endişeye kapılması ve Silistre'deki ihtiyaçların henüz tam anlamıyla giderilmemiş olması bu ruh hâlinin temel sebebiydi. Her ne kadar talep ettiği Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birlikleri yerine civar bölgelerden toplanan askerler sevk edilse de bu durum Ahmed Paşa'nın direnme azmini artırmıştı.

II. Silistre Kuşatması

1829 kışı, Tuna hattındaki Osmanlı ve Rus güçlerinin yoğun hazırlıklarıyla geçti. Bu çerçevede Hırsova'daki Rus ordusu her yönden desteklenirken Silistre Kalesi de gerek İstanbul gerekse Şumnu, Rusçuk ve Vidin gibi merkezlerden gönderilen cephane, mühimmat, zahire ve askerle takviye edildi. Bahar mevsiminin gelmesiyle birlikte 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ikinci safhası başladı. Silistre, Mayıs ayında yeniden başlayan muharebelerin yine en önemli cephelerinden biriydi. Zira Rusya, savaşın ilk safhasında Tuna'nın kuzeydoğusundaki kaleleri ve Varna'yı ele geçirmiş, o hatta yalnızca Silistre direnmeye devam etmişti. Bu sebeple Hırsova'daki Rus ordusunun ilk taarruz hedefi Silistre oldu. Nitekim Silistre, Rus ordusunun Balkan Dağları ve güneyine yönelik harekâtında sahip olduğu stratejik önem sebebiyle mutlaka ele geçirilmesi gereken bir hedef durumundaydı (Moltke, s. 198). 1829 yılına gelindiğinde Silistre dışında, Rus ordusunun geri hatlarını tehdit edebilecek ve Tuna'nın kuzeydoğusundaki Rus işgal bölgesiyle bağlantısını kesebilecek başka bir Osmanlı kuvveti de bulunmuyordu. Buna karşılık Osmanlı savunma sistemi açısından da Silistre hayati öneme sahipti. Zira Silistre'nin elden çıkması hâlinde Balkan cephesinde yalnızca Şumnu merkezli bir müdafaa hattı kalacaktı. Bunun ise Rus ilerleyişini ne ölçüde durdurabileceği belirsizdi.

Rus ordusu, Nisan ayında ileri harekâta geçmek istediye de olumsuz hava şartları sebebiyle yürüyüşünü ertelemek zorunda kaldı. Bu sırada Rus ordusunun komuta kademesinde de değişiklik yaşanmış ve St. Petersburg yönetimi başkomutanlığa General Hans Karl von Diebitsch'i tayin etmişti. Silistre Kalesi'nin kuşatma görevi ise General Ivanovich Krasovsky'e havale edildi (Çakın, 1978, s. 134). General Krasovsky, komutasındaki ikinci ve üçüncü kolorduyu muhtelif birliklerle takviye ederek Mayıs ayının ikinci haftasında Hırsova'dan harekete geçti. Cernova'ya (Boğazköy) ulaşan Rus birliklerine Başkomutan General Diebitsch de katıldı (Ahmed Muhtar Paşa, 1928, C. II, s. 4). Bundan kısa süre önce Hırsova önlerinde bulunan Rus ince donanmasına da hareket izni verilmişti. Rus donanması, 12 Mayıs'ta yirmi altı parça savaş gemisiyle Tuna üzerinden Silistre istikametine ilerlemeye başladı. Rus donanmasının hareketini haber alan Silistre Valisi Ahmed Paşa ile Osmanlı ince donanması, kentin doğusundaki adayı tabya ve topraklarla tahkim etti (BOA, HAT, 1036/42953-B). Bu sırada Rus ordusu da 1828'de kullandığı güzergâhı takip ederek önce Kuzgun'a ulaştı. Burada yapılan son hazırlıkların ardından harekâta devam eden Rus birlikleri, 18 Mayıs 1829 tarihinde Silistre önlerine geldi (BOA, HAT,

1053/42941-C). General Krasovsky'in Silistre üzerine yürüyüş planı büyük ölçüde 1828 yılındakiyle benzerdi. Ancak önceki yıldan farklı olarak bu kez Silistre'den çıkan süvari birliklerinin baskın ve taciz saldırıları görülmedi. Nitekim Rus ordusu herhangi bir zorlukla karşılaşmadan Silistre önlerine ulaşmayı başarmıştı. Aslında bu durum, iki tarafın psikolojik vaziyetini ve Silistre önlerinde yaşanacak muharebelerin akıbetini göstermesi bakımından dikkat çekiciydi.

Rus ordusu vakit kaybetmeden Silistre Kalesi'nin doğu ve güney kesimlerine yerleşti. Silistre'nin Şumnu ve Hezargrad kapılarının bulunduğu güneybatı istikameti ise doğrudan taarruz sahası durumundaydı. General Krasovsky, ilk olarak Kasım ayında terk edilen tabyaları yeniden işgal ederek muharebeye başladı. Buna karşılık Ahmed Paşa, 20 Mayıs 1829 tarihinde Rus ordusunun henüz tam teşekküllü bir kuşatma gerçekleştirememesinden faydalanmak ve Rusların savaş kabiliyetini tespit edebilmek amacıyla ilk huruç harekâtını gerçekleştirdi. Ancak Osmanlı birliklerinin Silistre'den yaptığı bu taarruz, Rus saldırısı karşısında başarısız oldu. Bu çerçevede daha fazla zayıat vermek istemeyen Ahmed Paşa, birliklerini yeniden kaleye çekti. General Krasovsky ise Silistre'nin herhangi bir bölgeden yardım almasını engellemek amacıyla bütün ulaşım hatlarını kesmeye çalışıyordu. Bu dönemde Rus birlikleri, Tuna Nehri'nin karşı yakasından yürüttükleri harekâtla Rusçuk ile Silistre arasındaki önemli stratejik mevkieilerden biri olan Tutrakan'ı ele geçirmek için yoğun çaba sarf etmekteydi. Bu doğrultuda General Krasovsky, hem Şumnu ve Hezargrad yollarını keserek hem de Tuna boyunca Tutrakan'ı abluka altında tutarak Silistre'yi tecrit etmekteydi (BOA, HAT, 1036/42953-A). Ancak Rus kurmay heyetinin hedefi yalnızca Tutrakan değildi. Nitekim bu dönemde Silistre'nin batısında bulunan Zıştovi, Niğbolu ve Rahova da Rus harekâtının hedefleri arasındaydı. Böylece Rusçuk üzerindeki baskı da giderek artırılmaktaydı (BOA, HAT, 1069/43761; HAT, 1077/43948-B; HAT, 1013/42472).

Silistre, Ahmed Paşa'nın ilk huruç harekâtının ardından hem Tuna üzerinden hem de karadan yoğun bombardımana maruz kalmaktaydı. Her ne kadar kale tahkim edilmiş olsa da asker toplama süreci henüz tamamlanmamıştı. Osmanlı birlikleri, kaleden yapılan top atışlarıyla karşılık vermeye çalışsa da büyük ölçüde surların gerisine çekilmiş ve dış hattı Rus ordusuna bırakmıştı (BOA, HAT, 1036/42953-D). Kaleden gerçekleştirilen huruç harekâtları da sınırlı ölçüde tutuluyordu. Zira Silistre askerî mühimmat bakımından takviye edilmiş olsa da bölgeden toplanması planlanan on bir bin kişilik kuvvetin tamamı henüz kaleye ulaştırılamamıştı (BOA, AE.SMHD.II, 57/3842). Bu sebeple Ahmed Paşa için kaledeki askerin zayı olmaması büyük önem taşımaktaydı. Silistre Kalesi'nin içinde bulunduğu durum Şumnu karargâhı tarafından da yakından takip edilmekteydi. Bu minvalde Sadrazam Mehmed Reşid Paşa, Silistre'ye yardım amacıyla on dokuz Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye taburu ile Silistre için hazırlanan iki ayrı taburu maiyetine alarak 28 Mayıs'ta harekete geçti (BOA, HAT, 1075/43940-C). Sadrazam Mehmed Reşid Paşa'nın buradaki esas hedefi Silistre üzerine bir harekât tertip etmek değildi. Bunun yerine Pravadi üzerine ilerleyerek hem Varna'daki General Roth'u tehdit etmeyi hem de dikkatleri kendi harekâtına çekerek Silistre üzerindeki baskıyı hafifletmeyi amaçlamaktaydı (BOA, HAT, 1075/43940). Nitekim Mehmed Reşid Paşa'nın bu planı sonuç verdi. Sadrazam'ın Pravadi üzerine yürüdüğünü haber alan General Diebitsch, Silistre kuşatmasını tamamen General Krasovsky'e bıraktı ve yaklaşık dokuz bin kişilik bir kuvvetle Varna istikametine hareket etti

(Ahmed Muhtar Paşa, 1928, C. II, s. 7). Böylece Silistre önlerinde yaklaşık on iki bin kişilik Rus kuvveti kalmış oldu.

Mehmed Reşid Paşa, Pravadi'de bulunan Rus kuvvetlerine karşı harekete geçtiği sırada General Diebitsch komutasındaki Rus ordusu da süratle güneye ilerlemekteydi. Bu doğrultuda sadrazamın ordusu doğuda General Roth, kuzeyde ise General Diebitsch kuvvetleri arasında kalma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Nitekim General Diebitsch'in Yenipazar'a kadar ilerlemesi, Pravadi'de bulunan Mehmed Reşid Paşa'nın planını değiştirdi (BOA, HAT, 1013/42472). Buna göre Sadrazam, Şumnu'da bulunan Halil Rıfat Paşa kuvvetlerini Pravadi yoluna çağırarak iki orduyu birleştirmeyi amaçladı. Böylece Şumnu'ya dönecek Osmanlı ordusu herhangi bir tehlikeye maruz kalmadan geri çekilebilecekti. Bu minvalde iki kuvvet 11 Haziran 1829 tarihinde birleşerek Şumnu istikametine çekilmeye başladı. Bu sırada Şumnu yolu üzerindeki Markofça'ya yerleşmiş Rus birlikleriyle karşılaşıldı. Markofça'da meydana gelen muharebede Rus kuvvetleri önemli kayıplar verdi. Muharebenin ardından dağılan Rus birlikleri ise Külefçe'de bulunan General Diebitsch'in ordusuna çekildi. Markofça'dan ilerleyen Mehmed Reşid Paşa, 12 Haziran'da Külefçe önlerine ulaştı. Burada iki taraf arasında gün boyu süren muharebe kesin bir sonuç doğurmamış olsa da Rusların verdiği kayıplar dikkate alındığında Osmanlı ordusu daha avantajlı bir konumdaydı. Ancak Mehmed Reşid Paşa ile Halil Rıfat Paşa'nın akşam saatlerinde ortaklaşa aldıkları Şumnu'ya çekilme kararı, Külefçe Muharebesi'nin sonucunu belirledi. Zira kontrolsüz ve başıboş bir şekilde Külefçe Ormanı'nı dolanarak Şumnu'ya yönelen Osmanlı ordusu, General Diebitsch'e büyük bir fırsat verdi. Nitekim Rus ordusunun baskını ve cephe arabalarının infilak etmesi Osmanlı birlikleri arasında büyük bir paniğe yol açtı. Bu durum ise Külefçe bozgununu beraberinde getirdi (BOA, HAT, 1013/42472-B; HAT, 1013/42472-D; HAT, 1013/42472-I). Külefçe'de yaşanan bozgunun ardından firar vakaları artmaya başladı. Mehmed Reşid Paşa, Anadolu'dan getirilen askerlerin memleketlerine dağılmasını engellemek amacıyla Bâbüâlî'den birtakım tedbirler alınmasını talep etmekteydi (BOA, HAT, 1021/42643).

Silistre'nin Düşüşü

Sadrazamın Külefçe'de uğradığı hezimet, aynı zamanda Silistre'nin akıbetini de belirlemekteydi. Zira Silistre'deki kuvvetler, Rus ordusunun kuşatmasına uzun süre dayanabilecek durumda değildi. Bu gerçeği Mehmed Reşid Paşa da görmekte ve Pravadi üzerine harekete geçmeden önce durumu başkente bildirmekteydi (BOA, HAT, 1036/42953). Ancak civar bölgelerden toplanan askerlerin muharebeler sırasında yeterli verim göstermediğinin de farkındaydı. Nitekim Paşa, Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birliklerinin işlevselliğini vurgulayarak yeni ordudaki tabur sayısının artırılmasını istemekteydi (BOA, HAT, 1099/44497). Savaş sırasında devletin sahip olduğu Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birliklerinin toplamı yaklaşık kırk bin gibi sınırlı bir sayıdan ibaretti (Aksan, 2017, s. 352). Bu durum ise cephe hattındaki ihtiyacı karşılamaktan oldukça uzaktı. Ancak Mehmed Reşid Paşa'nın bu taleplerinin o an için Silistre'ye doğrudan bir faydası olmadı. Ahmed Paşa ise Rus ordusunun gerek Tuna Nehri üzerinden gerekse Şumnu ve Hezargrad kapıları önünde inşa edilen tabyalardan gerçekleştirdiği saldırılara eldeki imkânlarla karşı koymaya çalışıyordu. General Krasovsky, Silistre'yi yoğun bombardıman altında tutarken Ahmed Paşa ile diplomatik temasını da sürdürmekteydi. Nitekim General, Kü-

lefçe hezimetinin ardından Ahmed Paşa'ya yeniden bir elçi gönderdi. Amacı, Külefçe'de elde edilen başarının Silistre'nin teslimini de beraberinde getirmesiydi. Ancak Ahmed Paşa, Silistre'yi teslim etmemekte kararlıydı. Bu çerçevede muharebe olmaksızın kalenin teslim edilmeyeceği anlaşılmıştı.

Ruslar, 15 Haziran'dan itibaren Silistre'yi gece gündüz bombardımana tutmaya devam etti. Aynı zamanda Hezargrad Kapısı önünde on üç adet lağım açarak surlarda ciddi tahribat meydana getirdi. Rus birlikleri ayrıca şehrin önündeki hendeğe kadar ilerlemeyi başardı. Bu patlamalar ve ilerleyiş sırasında Silistre kuvvetleri önemli kayıplar verdi. Ahmed Paşa ise iç kalede top ve humbara atışlarıyla savunmayı sürdürmekteydi. Ancak Rus askerleri, yıkılan Hezargrad Kapısı ile surlarda açılan gediklerden şehre girmeye başladı. Bu durum, Silistre'de savunmanın çökmekte olduğunu göstermekteydi. Ahmed Paşa ise tamamen iç kaleye çekilerek müdafaayı sürdürdü (BOA, HAT, 1035/42941-C; BOA, HAT, 1035/42941-D). General Krasovsky, Silistre önlerinde yürütülen muharebelerde Osmanlı birliklerine önemli kayıplar verdirmiş olsa da Rus ordusu da ciddi ölçüde yıpranmaktaydı. Bu çerçevede 18 Haziran 1829 tarihinde Silistre Valisi Ahmed Paşa'ya teslim şartlarını içeren bir evrak gönderildi. Dokuz maddeden oluşan bu şartlara göre Silistre Kalesi ile Osmanlı ince donanmasındaki askerler silah bırakacak ve buradaki bütün top, cephane ve mühimmatla birlikte harp esiri kabul edilecekti. Ahmed Paşa'nın ailesi ile kapı halkından en fazla yirmi beş kişilik bir grubun ise silahlarını bırakmaları şartıyla serbest kalmalarına izin verilecekti. Ahmed Paşa'nın ailesi ve maiyetinde bulunanların Rusçuk ya da başka bir bölgeye gitmek istemeleri hâlinde Rus ordusu kendilerine yardımcı olacaktı. Sivil halktan Silistre'de kalmak veya Rusya'ya gitmek isteyenler de serbest bırakılacaktı. Yaralı ve hasta askerlerden mümkün olanların Rusya sınırları içine taşınmasına müsaade edilecek, ayrıca Silistre'de asker ve sivillerin alışveriş yapabilmesi için on beş günlük bir pazar kurulacaktı. Şehirde meydana gelebilecek ihtilaflara Rus makamları müdahale etmeyecek, esir olarak Rusya'ya götürülecek Osmanlı askerleri arasındaki meselelerle yine Osmanlı subayları ilgilenecekti. Bunun yanında her otuz esir askere bir araba tahsis edilecek ve eşyaları gidecekleri mahallere kadar bu araçlarla taşınacaktı (BOA, HAT, 1035/42941-J). Rus kurmay heyetinin ileri sürdüğü şartlar nispeten makul görünmekteydi. Nitekim General Krasovsky de Silistre'de bir an önce ateşkes sağlayarak General Diebitsch'in ordusuna katılmayı amaçlıyordu. Bu sebeple Rus tarafı, kuşatmayı uzatarak ordusunu daha fazla yıpratmak istememekteydi.

General Krasovsky, teslim şartlarıyla birlikte Ahmed Paşa'ya bir haftalık süre tanıdı. Ancak Ahmed Paşa'nın teslim olmayı reddetmesi üzerine Rus ordusu taarruzlarını daha da yoğunlaştırdı. Rus saldırıları o derece şiddetlendi ki Rusçuk Muhafızı Hüseyin Paşa'nın Tutrakan'dan Silistre'ye gönderdiği casuslar, top seslerini yaklaşık yirmi kilometre uzaklıktaki Vetren köyünden dahi işitebilmekteydi (BOA, HAT, 1035/42941-N). Ahmed Paşa ise teslim olmayı düşünmek bir yana, iç kaleden mümkün olduğunca huruç harekâtı düzenleyerek Rus ordusunu geri atmaya çalışıyordu. Ancak hem iç kale büyük ölçüde tahrip olmuş hem de içeride çok sayıda yaralı asker birikmişti. Bunun yanında Silistre halkı da duruma müdahil olmuş ve Ahmed Paşa'ya teslim olması yönünde ciddi baskı yapmaya başlamıştı. Zira halk için Silistre'nin kurtulma ihtimali kalmamıştı ve Ahmed Paşa'nın direnişi sürdürmesi hâlinde sivil ahali de büyük bir tehlikeyle karşı

karşıya kalacaktı. Nitekim Ahmed Paşa da artık yolun sonuna gelindiğinin farkındaydı. İç kaledeki asker yılgınlığa düşmüş ve savaşıacak gücünü büyük ölçüde kaybetmişti. Ona göre kalenin ilk büyük Rus taarruzunda düşmesi kaçınılmazdı. Bu sebeple Ahmed Paşa ile Sert Mahmud Paşa, 18 Haziran'da ileri sürülen teslim şartları geçerli olmak kaydıyla 2 Temmuz 1829 tarihinde Silistre Kalesi'nin teslimini kabul etti (BOA, HAT, 1035/42941-I).

Silistre, Tuna sahili, Dobruca ve civar bölgenin kilidi olması sebebiyle büyük stratejik öneme sahipti (Ahmed Lütfi Efendi, 1999, s. 375). Bu nedenle kalenin ele geçirildiği haberi başkentte büyük bir üzüntü yarattı (Abdülhak Molla, 2013, s. 90). Bu gelişmenin ardından savaşın genel gidişatına dair bütün planların yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Silistre'de bulunan yaralı askerlerin durumu da ayrı bir meseleydi. Ahmed Paşa'nın 2 Temmuz 1829 tarihinde yaptığı diğer bir anlaşma çerçevesinde yaklaşık dokuz yüz yaralı ve hasta asker Rusçuk'a gönderilmek üzere Tutrakan'a sevk edilecekti. Bunun yanında Silistre'den Rusçuk'a gitmek isteyen bazı sivil gruplar da bu kafileye katıldı. 3 Temmuz'da başlayacak tahliye sırasında kafilenin mağduriyet yaşamaması amacıyla Silistre ambarından kendilerine on günlük zahire verilmesi kararlaştırıldı (BOA, HAT, 1043/43148-C; BOA, HAT, 1035/42941-F). Rusçuk Muhafızı Hüseyin Paşa ise Silistre'den gelecek yaralıların şehirde barındırılmasının güç olduğunu düşünmekteydi. Bunun yanında yaralı askerlerin Rusçuk'taki birlikler üzerinde bırakacağı olumsuz etkiden de endişe duyuyordu (BOA, HAT, 1068/43748). Bu sebeple Bâbıâli'den yaralı askerlerin Tırnova gibi başka merkezlere sevk edilmesini talep etti. Ancak yürütülen girişimler sırasında General Negri, Silistre'de yaralıları taşıyacak araba kalmadığını ve bu sebeple askerlerin Tuna üzerinden önce Tutrakan'a, oradan da Rusçuk'a nakledilmesi gerektiğini bildirdi. Bunun üzerine yaralıların Rusçuk üzerinden sevk edilmeleri uygun görüldü. Yapılan hazırlıkların ardından Silistre'den Tutrakan'a getirilen yaralılar, 21 Temmuz'da Rusçuk'tan gönderilen çete kayıklarıyla şehre ulaştırıldı. Ancak yolculuk sırasında kayıklara bindirilen dokuz yüz yedi neferden yüz altmışı firar etti, elli asker ise hayatını kaybetti. Böylece Rusçuk'a yalnızca altı yüz doksan yedi nefer ulaşabildi. Yaralılar arasında bulunan yüz on bir Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye askerinden biri ile diğer askerlerden otuz beşi Rusçuklu olduğundan şehirde bırakıldı. Geriye kalan altı yüz altmış asker, Tırnova ve Hezargrad'dan temin edilen yüz doksan yedi araba ile Tırnova'ya sevk edildi (BOA, HAT, 1043/43148). Askerlerin tedavisine burada başlandı (BOA, C.AS, 326/13524). Bu sırada Ahmed Paşa ve Sert Mahmud Paşa da harp esiri olarak Hocabey'e gönderildi (BOA, HAT, 1025/42737; HAT, 1028/42810).

Savaşın Sonu ve Silistre'nin Akıbeti

Rus ordusunun Silistre Kalesi'ni ele geçirmesi, savaşın genel gidişatı üzerinde büyük etki yarattı. Nitekim Rus kurmay heyetinin o tarihe kadar Balkanlar'daki Osmanlı kalelerini ele geçirme doğrultusunda şekillendirdiği savaş stratejisi, Silistre'nin düşmesinin ardından değişerek Balkan Dağları'nı aşmak ve İstanbul istikametinde ilerlemek hedefi üzerine kuruldu (Şirokorad, 2009, s. 338). Rus kurmay heyeti, bu aşamadan sonra Şumnu'daki Osmanlı kuvvetlerine büyük önem vermemekteydi. Zira hem Varna hem de Silistre'nin ele geçirilmiş olması, Rus ordusunun Tuna'nın kuzeyiyle olan bağlantısını güvenli ve işler durumda tutuyordu. Bu sebeple Ruslara göre Şumnu önlerinde vakit kaybetmenin artık bir anlamı kalmamıştı. Başkomutan General Di-

ebitsch, 13 Temmuz 1829 tarihinde Şumnu'daki Osmanlı ordusunu kontrol altında tutma görevini Silistre'den gelen General Krasovsky'e bırakarak Balkan Dağları'na doğru harekete geçti (Doğanay, 2025, s. 286). General Diebitsch komutasındaki Rus ordusu, sol kolda General Roth ve sağ kolda General Rodiger olmak üzere iki ayrı koldan ilerledi. General Roth, Karadeniz sahil hattını takip ederek Misivri ve Burgas'a girdi. Diğer taraftan Aydos, İslimiye ve Yanbolu da Rus ordusu tarafından ele geçirildi. Böylece Rus ordusu, Edirne'ye uzanan güzergâhtaki son engelleri de aşmış oldu. Nitekim General Diebitsch, 22 Ağustos 1829 tarihinde ciddi bir direnişle karşılaşmadan Edirne'ye girdi (Ahmed Lütfi Efendi, 1999, s. 387).

Rus ordusunun Edirne'ye girmesi İstanbul'da büyük endişe yarattı. Bâbîâli'de art arda gerçekleştirilen meşveretler neticesinde askerî mücadelenin sürdürülmesinin artık mümkün olmadığı kabul edildi. Bu bağlamda Rusya ile barış görüşmelerine vakit kaybetmeden başlanmasına karar verildi (Mustafa Nuri Paşa, c. III-IV, s. 259). Barış görüşmelerinde Rusya'yı Comte Alexis Orloff ile Friedrich, Osmanlı Devleti'ni ise Başdefterdar Sadık Efendi ve Anadolu Kazaskeri Abdülkadir Efendi temsil etmekteydi. Sınırların belirlenmesi, Eflak ve Boğdan'daki kalelerin yıkılması ile savaş tazminatı gibi çeşitli maddeler arasında Silistre'yi doğrudan ilgilendiren bir hüküm de bulunmaktaydı. Nitekim Rus delegeleri, yirmi milyon altın tutarındaki savaş tazminatının on milyonluk kısmını Kafkasya'daki Anapa, Faş, Ahıska ve Ahıkelek kalelerine karşılık saymaktaydı. Kalan on milyon altın ise belirli taksitler hâlinde ödenecekti. Tazminatın son taksiti ödeninceye kadar Eflak, Boğdan ve Silistre Rusya'nın elinde rehin tutulacaktı. Osmanlı delegeleri, Silistre'nin Rusya'nın elinde rehin kalmaması için yoğun girişimlerde bulundu. Ancak Rus heyeti, Silistre'nin Eflak ve Boğdan'ın kilidi konumunda olduğunu vurgulayarak tazminat tamamen ödeninceye kadar rehin tutulması görüşünden geri adım atmadı. Nitekim Rus heyetine göre Silistre'nin stratejik önemi ve Rusya'nın elinde bulunması, Osmanlı Devleti'nin antlaşma şartlarına bağlı kalmasını da güvence altına alacaktı (Turan, 1951, s. 133). Bu çerçevede 14 Eylül 1829 tarihinde Edirne Antlaşması imzalanarak Osmanlı-Rus Savaşı sona erdi.

Edirne Antlaşması ile belirlenen ticaret ve savaş tazminatının toplamı on bir buçuk milyon altına ulaşmaktaydı. Bu meblağ, Osmanlı maliyesinin kısa vadede karşılayabileceği bir yük değildi. Bu sebeple Nisan 1830'da imzalanan yeni bir senetle savaş tazminatı önce sekiz milyon altına, ardından ise yedi milyon altına indirildi. Nihayet 1834 Ocak ayında yapılan yeni düzenlemeyle yıllık beş yüz bin altın ödenmesi şartıyla toplam tazminat beş milyon altına düşürüldü (Turan, 1994, s. 443). Bu ödeme planı çerçevesinde savaş tazminatının son taksiti Ağustos 1836'da ödendi. Bunun üzerine Çar Nikolay, 27 Ağustos 1836 tarihinde Rusya'nın İstanbul Büyükelçiliği'ne gönderdiği talimatta Silistre'nin tahliye edilmesini emretti (BOA, HAT, 1046/43197; HAT, 1046/43197-A). Büyükelçilik, tahliye işlemleri için ikinci tercümanını görevlendirirken Bâbîâli de bu vazife için Divan-ı Hümayun kâtiplerinden Nabi Efendi'yi tayin etti. Tahliye işlemleri için yola çıkan heyet 9 Eylül'de Silistre'ye ulaştı. Nabi Efendi, Silistre Valisi Said Paşa ile Silistre'de bulunan Rus general arasında kalenin teslim usûllerine dair müzakerelerde bulundu. Bu çerçevede Silistre'deki bina, tabya, hendek, mühimmat ve cephanenin genel sayımı yapıldıktan sonra 11 Eylül günü Rus kuvvetleri kaleyi tahliye etti (BOA, HAT, 1600/83). Silistre'den Kalariş'e geçen Rus birlikleri burada yedi günlük karantina uygulamasına tabi tutuldu. Rus kuvvetleri, 18 Eylül'de karantina süresinin sona ermesinin ardından Boğdan'a hareket etti

(BOA, HAT, 1601/1). Nabi Efendi, Silistre Kalesi'nde yetmiş dört adet top tespit etti. Bunun yanında top vanası, yuvarlak, kundak ve barut gibi çeşitli mühimmatın yanı sıra Rusların Silistre'de inşa ettiği küçük hastane, askerî koğuş ve idarî yapıları da kayıt altına aldı (BOA, A.ŞDN.MHM.d, nr. 974, s. 2-3). Böylece Silistre'de tahkimat, muharebe, işgal ve tahliye hadiseleriyle iç içe geçen sekiz yıllık süreç sona ermiş oldu.

SONUÇ

1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı, Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılda karşı karşıya kaldığı en kritik askerî ve siyasî kırılmalardan biri oldu. Bu bağlamda Tuna hattındaki savunma sistemini de doğrudan etkileyen mühim bir süreç meydana getirdi. Savaş sırasında Silistre, coğrafi konumu ve askerî altyapısıyla sadece bölgesel bir kale değil aynı zamanda Rumeli'nin savunulmasında merkezî dayanak noktalarından biri hâline dönüştü. Nitekim Osmanlı Devleti'nin başkentine uzanan güzergâh üzerindeki stratejik konumu sebebiyle Silistre, Osmanlı-Rus savaşlarının genelinde kritik bir rol oynadı. Özellikle XVIII. yüzyıldan itibaren Rus tehdidinin artmasıyla birlikte Silistre'nin tahkim edilmesine yönelik faaliyetler, Osmanlı Devleti'nin askerî politikalarında temel unsur oldu. Bu sebeple Silistre, Osmanlı Devleti açısından Rumeli müdafaasının kilit noktalarından biri olarak görülürken, Rusya açısından ise Balkan içlerine ilerleyebilmenin ve Tuna savunma hattını çökertmenin temel hedeflerinden biri hâline geldi. Nitekim savaş öncesinde gerçekleştirilen yoğun tahkim faaliyetleri, savaş sırasında Rus ordusunun Silistre üzerine yönelttiği kapsamlı kuşatma girişimleri, şehrin ele geçirilmesinden sonra Rus ordusunun doğrudan Edirne'ye hareketi ve antlaşma masasında şehrin rehin olma meselesinin yarattığı yoğun gündem, Silistre'nin iki devlet açısından da taşıdığı askerî ve siyasî önemi açık biçimde ortaya koymaktaydı.

1828'de başlayan savaş ve Rus ordusunun Tuna hattındaki hızlı ilerleyişi, uzun emekler neticesinde oluşturulan Osmanlı savunma sisteminin yapısal problemlerini de açığa çıkardı. Nitekim İsakçı, Maçın, İbrail, Hırsova, Köstence ve Tulça gibi stratejik kalelerin kısa süre içinde elden çıkması, taşradaki askerî organizasyonun zaafalarını açık bir şekilde ortaya koymaktaydı. Bilhassa askerin durdurulamayan firarı, yerel kuvvetlerin disiplinsizliği ve bazı mahallerin topyekûn teslimiyetçi tavrı, bölgedeki Osmanlı savunma nizamının önemli ölçüde yıprandığını kanıtlıyordu. Bâbîâli'nin kale teslimlerine karşı aldığı sert tedbirler, merkezî otoritenin savaş sürecindeki çözölmeyi engelleme çabasının bir göstergesiydi. Bu çerçevede bölgedeki devlet ricâli için idam, sürgün ve muhtelif cezaların uygulanması, yaşanan savaşın yalnızca askerî değil, aynı zamanda hem idarî hem de psikolojik mücadeleye nasıl dönüştüğüne dair iyi bir örnekti.

Silistre ise Osmanlı Devleti'nin savaş boyunca tamamen pasif ve çökmüş bir görüntü arz etmediğini ortaya koymaktaydı. Ahmed Paşa maiyetindeki Silistre kuvvetlerinin Rus ordusuna karşı gerçekleştirdiği baskınlar ve ileri harekâtlar, bölgede katıksız bir savunma stratejisinin yanında taarruz kapasitesini de korumaya çalıştığını göstermekteydi. Nitekim Kuzgun ve çevresindeki muharebelerde Rus birliklerine verilen zayıat, Silistre'deki askerî direncin sıradan bir kale savunmasının ötesine geçtiğini ortaya koymaktaydı. Bu dönem Rus ordusunun nispeten rahat bir şekilde ilerlemesinden dolayı kapıldığı rehavet, Kuzgun'da Silistre birliklerinin taarruzu ile dağıldı. Bu surette daha disiplinli bir havaya bürünen Rus ordusu, bu durumu savaş

sonuna kadar muhafaza etti. Silistre muharebeleri aynı zamanda Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusunun ilk ciddi sınavıydı. Yeni ordunun Silistre’de gösterdiği yetkinlik, Silistre Valisi Ahmed Paşa’nın ifadelerinden de anlaşılacağı üzere geleneksel yöntemlerle toplanan askerî kuvvetlerden çok daha işlevseldi. Bu görüş Sadrazam Mehmed Reşid Paşa’nın başkente gönderdiği tahrirlerde de mevcuttu. Bu bağlamda Silistre muharebeleri henüz tam teşekküllü bir vaziyette dahi olmayan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye birlikleri için olumlu bir referanstı.

Netice olarak Silistre, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında yalnızca Tuna kıyısındaki bir kale değil; Osmanlı Devleti’nin Rumeli savunmasının merkezinde yer alan stratejik bir askerî üs hüviyetindeydi. İstanbul’u Tuna hattına bağlayan güzergâh üzerinde bulunması, şehri hem Osmanlı Devleti açısından vazgeçilmez bir müdafaa noktası hem de Rusya açısından Balkanlar’a ve İstanbul’a ilerleyebilmenin anahtar hedeflerinden biri hâline getirdi. Bu sebeple savaş öncesinde gerçekleştirilen yoğun tahkim faaliyetleri, yeni askerî düzenlemeler ve mühimmat sevkiyatları, Osmanlı Devleti’nin Silistre’ye atfettiği önemi açık şekilde ortaya koymaktaydı. Öte taraftan Rus kurmay heyetinin Silistre üzerine yoğunlaşması ve şehri ele geçirmesinden sonra da savaş planlarını yeniden kurgulaması, Silistre’nin savaşın seyrini etkileyen stratejik bir mevki olduğunu göstermekteydi. Bu yönüyle Silistre, II. Mahmud dönemindeki askerî modernleşme girişimlerinin sahadaki karşılığını, Osmanlı savunma sisteminin dönüşümünü ve XIX. yüzyılda Rumeli’de şekillenen Osmanlı-Rus mücadelesinin askerî karakterini anlama bakımından dikkate değer bir örnek sunmaktadır.

KAYNAKÇA

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (BOA)

-Ali Emiri Tasnifi

Sultan II. Mahmud, (AE.SMHD.II)

57/3842; 117/9868.

-Bâb-ı Âsâfi Divan-ı Humâyûn Mühimme Defterleri (A.DVNSMHM)

244.

-Bâb-ı Âsâfi Divan-ı Humâyûn Mühimme Defterleri (A.DVN.MHM.d)

974.

-Bâb-ı Defteri Başmuhâsebe Kalemi Defterleri (D.BŞM.d)

9438, 9609, 9610.

-Cevdet Tasnifi

Cevdet Askeriye (C.AS)

408/16857; 886/38090; 140/6185; 190/8223; 195/8392; 197/8499; 279/11593; 326/13524; 360/14908; 369/15257; 430/17874; 437/18210; 511/21306; 589/24816;

597/25174; 668/28087; 670/28165; 676/28378; 805/34189; 812/34523; 838/35750; 929/40210; 975/42483; 1126/49959; 1167/51992.

Cevdet Bahriye (C.BH)

118/5734.

Cevdet Dahiliye (C.DH)

18/894; 186/9285; 234/11651; 315/15738; 838/35750.

Cevdet Sıhhiye (C.SH)

3/115.

-Hatt-ı Hümayun Tasnifi (HAT)

282/16800; 496/24368; 503/24718; 593/29048; 596/29235; 596/29270; 597/29295; 599/29336; 600/29343; 612/30041; 710/33990; 711/34043-A; 711/34043-B; 711/34043-C; 845/37967; 845/37968; 845/37970; 850/38086; 985/41699; 1010/42425-B; 1010/42425-C; 1011/42435; 1011/42455; 1012/42469; 1013/42472; 1013/42472-B; 1013/42472-D; 1013/42472-I; 1013/42474-A; 1016/42504; 1016/42508; 1016/42508-A; 1018/42562; 1021/42635; 1021/42643; 1021/42647; 1021/42650-A; 1021/42650-E; 1022/42671-A; 1025/42737; 1028/42810; 1031/42866; 1034/42924; 1035/42941-C; 1035/42941-D; 1035/42941-F; 1035/42941-I; 1035/42941-J; 1035/42941-N; 1036/42953; 1036/42953-A; 1036/42953-B; 1036/42953-D; 1036/42957-A; 1043/43148; 1046/43197; 1046/43197-A; 1049/43266-B; 1049/43266-D; 1051/43284-N; 1053/42941-C; 1054/43422; 1055/43439; 1057/43494-A; 1058/43502-B; 1058/43504-A; 1058/43504-B; 1059/43533-A; 1059/43533-D; 1059/43533-E; 1059/43538; 1059/43547-A; 1060/43557; 1060/43565; 1062/43622; 1062/43622-B; 1064/43658-E; 1064/43658-F; 1064/43662; 1064/43663; 1064/43667; 1064/43667-B; 1065/43701; 1065/43701-A; 1068/43748; 1069/43761; 1070/43775; 1073/43927-A; 1074/43934-B; 1074/43934-C; 1074/43934-H; 1074/43934-Ç; 1075/43940; 1075/43940-C; 1077/43948-B; 1088/42810-B; 1089/44273; 1090/44284; 1090/44284-B; 1092/44309; 1099/44497; 1156/45867-B; 1236/48108; 1272/49338; 1272/96338; 1600/83; 1601/1; 711/34043.

-Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı (TSMA.e)

Telif Eserler

Abdülhak Molla. (2013). Târîh-i Livâ Sultan II. Mahmud Portresinden Farklı Bir Kesit. (haz. Mehmet Yıldız) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ahmed Cevdet Paşa. (1891). Tarih-i Cevdet. C. V, X, XII, İstanbul: Matbaa-i Osmaniye.

Ahmed Lütfi Efendi. (1999). Vakanüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi. C. I-III. İstanbul: Tarih Vakfı Yapı Kredi Yayınları.

- Ahmed Muhtar Paşa. (1928). 1828-1829 Türkiye-Rusya Seferi ve Edirne Muahedesi. C. I-II. Ankara: Büyük Erkân-ı Harbiye Reisliği.
- Ahmed Vasıf Efendi. (2020). Ahmed Vasıf Efendi ve Mehâsinü'l Asar ve Haka'iku'l Ahbar'ı 1752-1774, (haz. Nevzat Sağlam). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Aksan, Virginia. Kuşatılmış Bir İmparatorluk Osmanlı Harpleri 1700-1870. (çev. Gül Çağalı Güven). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ALTUNAN, S. (2005). "XVIII. yy'da Silistre Eyaletinde Haberleşme Ağı: Rumeli Sağ Kol Menzilleri". *OTAM*. XVIII/18: 1-20.
- ARIKAN, Z. (2009). "Navarin Olayı (1827)". *Türk Denizcilik Tarihi*. II. Kitap. (ed. Zeki Arıkan-Lütfü Sancar). İstanbul: Deniz Basımevi Müdürlüğü.
- ASLANTAŞ, S. (2013). "Osmanlı-Rus İlişkilerinden Bir Kesit: 1826 Akkerman Andlaşması'nın Müzakereleri". *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, IX/36: 149-169.
- AŞIKPAŞAZADE. (2023). Aşıkpaşaoğlu Tarihi, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- BEYDİLLİ, K. (2013). "Yaş Antlaşması", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XLIII: 343-347.
- BROWN, J. (1940). Bir Milletin Bir İmparatorlukla Savaşı, (haz. Ali Rıza Seyfi). İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Ahmed Cavid. (2004). Osmanlı-Rus İlişkileri Tarihi Ahmed Cavid Bey'in Müntehabâtı, (haz. Adnan Baycar). İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- CHESNEY, F. R. (1854). The Russo-Turkish Campaigns of 1828 and 1829. New York.
- ÇAKIN, N. (1978). Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi III'ncü Cilt 5'nci Kısım Eki - Osmanlı-Rus Harbi (1828-1829) Etüt. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- ÇELİK, Y. (2013). Şeyh'ül Vüzera Koca Hüsrev Paşa II. Mahmud Devri'nin Perde Arkası. Ankara: Tarih Kurumu Yayınları.
- ÇELİK, Y. (2022). Râmi Kışlası II. Mahmud Devrinde Aydın-Despotik Modernleşmenin Karargâhı. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- DANIŞMEND, İ. H. (1972). İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi. C. IV, İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- DEMİRHAN, H. (2016). Büyük Güçlerin Gölgesinde Yunan İsyanı. İstanbul: İdil Yayıncılık.
- DOĞANAY, P. (2025). "Şumnu Kalesi'nde Direniş: 1828-1829 Osmanlı-Rus Harbi", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, XIX/38: 269-294.
- KOZLUBEL D. H. (2011). 1844 Nüfus Sayımına Göre Deliorman ve Dobruca'nın Demografik, Sosyal ve Ekonomik Durumu. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- EMECEN, F. M. (2015). Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

- EMECEN, F. M. (2021). İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikleri Dünyası. İstanbul: Kapı Yayınları.
- ENGİN, H. (2023). Teşkilat, Tahkimat ve Mali Yapısıyla Osmanlılarda Serhaddin Savunması Tuna Kıyısında İbrail Kalesi (1711-1829). İstanbul: Kitabevi.
- Evliya Çelebi. (2006). Evliya Çelebi Seyahatnamesi. C. III, Kitap 2. (haz. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- GÖKBİLGİN, T. (1952). XV ve XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası. İstanbul: Üçler Basımevi.
- GÜRSEL, H. F. (1968). Tarih Boyunca Türk-Rus İlişkileri, İstanbul: Ak Yayınları.
- İNALCIK, H. (1948). "Osmanlı-Rus Rekabetinin Menşei ve Don-Volga Kanalı Teşebbüsü (1569)", *Belleten*, XII/46: 349-402.
- İSMAİL, F. (1982). "Bükreş Andlaşmasının Müzakereleri", *Belleten*, XLVI/181: 73-120.
- JORGA, N. (2005). Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, C. V, İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- KARAL, E. Z. (2011). Osmanlı Tarihi, C. V, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- KAYAPINAR, A. (2016). "Osmanlı Hakimiyetinde Tuna Nehri ve Tuna Adaları". *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, I. Kitap. (ed. Hatice Oruç-Muhammet Ceylan). Akçağ Ankara: Yayınları.
- KİEL, M. (2009). "Silistre", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXVII: 202-205.
- KILIÇ, O. (2017). "Batı Karadeniz Kıyısında Bir Osmanlı Eyaleti: Özi/Silistre". *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, XII/23: 29-82.
- KOCABAŞ, S. (1989). Kuzey'den Gelen Tehdit Tarihte Türk-Rus Mücadelesi, İstanbul: Vatan Yayınları.
- KÖSE, O. (2020). 1774 Küçük Kaynarca Andlaşması, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- KURAT, A. N. (2011). Türkiye ve Rusya XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk-Rus İlişkileri 1798-1919, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- KUTLUOĞLU, M. H. (2000). "Kavalalı İbrahim Paşa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXI: 330-333.
- MAXİM, M. (2012). "Tuna", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XLI: 372-374.
- Mehmed Esad Efendi. (2000). Vakanüvis Esad Efendi Tarihi. (haz. Ziya Yılmaz). İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı.
- Mehmed Esad Efendi. (2023). Üss-i Zafer. (haz. Mehmet Arslan). İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi Yayınları.
- Mehmed Sadık Rifat Paşa. (2020). Rusya Muharebesi Tarihi (Osmanlıca Tıpkı Basım). Ankara: Pergole Yayınları.
- MOLTKE, H. (2023). 1828 Seferi Bulgaristan ve Rumeli'de Ruslar. (çev. Amil Dadaloğlu). Ankara: Dorlion Yayınları.

- Mustafa Naîmâ. (2025). Günümüz Türkçesiyle Naîmâ Tarihi, C. I, (çev. Seyit Ali Kahraman) İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Mustafa Nuri Paşa. (1992). Netayicül Vukuat Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi. C. III-IV. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- NOVOSELYSKİY, A. A. (2011). XVII. Yüzyılın Birinci Yarısında Moskova Devletinin Tatarlarla Mücadelesi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- OREŞKOVA, S. F. (2013). "Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu Arasındaki Savaşlar: Sebepleri ve Kimi Sonuçları", *Dünden Bugüne Türkiye ve Rusya*, (der. Gülten Kazgan-Natalya Ulçenko). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ORTAYLI, İ. (1999). "XVIII. Yüzyıl Türk-Rus İlişkileri". *Türk Rus İlişkilerinde 500 Yıl 1491-1992*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Oruç Beğ, (2008).Oruç Beğ Tarihi, (haz. Necdet Öztürk). İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- ÖRENÇ, A. F. (2011). Balkanlar'da İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- ÖZCAN, A. (1991). "Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye". *TDV İslam Ansiklopedisi*. III: 457-458.
- ÖZCAN, A. (1993). "Çehrin Seferi". *TDV İslam Ansiklopedisi*. VIII: 249-251.
- Sadullah Enverî. (2023). Sadullah Enverî Tarihi. (haz. Ümmügülsüm Filiz Bayram). C. III. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- SERTOĞLU, Midhat. (2021). Mufasssal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı. C. V, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi. (2008). Şânîzâde Târîhi. C. II, (haz. Ziya Yılmaz). İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- ŞİROKORAD, A. B. (2009). Rusların Gözünden 240 Yıl Kıran Kırana Osmanlı-Rus Savaşları. İstanbul: Selenge Yayınları.
- ŞİMŞİR, B.N. (2023). Balkan Savaşlarında Rumeli Türkleri Kıyımlar-Kıyamlar-Göçler 1821-1913. Ankara: Bilgi Yayınları.
- TURAN, Ş. (1951). "1829 Edirne Antlaşması". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, IX/1-2: 111-151.
- TURAN, Ş. (1994). "Edirne Antlaşması". *TDV İslam Ansiklopedisi*. X: 442-443.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (2011). Osmanlı Tarihi. C. IV. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (2019). Osmanlı Tarihi. C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- WOODHOUSE, C. M. (1991). Modern Greece of A Short History. London.
- YEŞİL, F. (2021). "Osmanlı-Rus Harplerini (1710-1829) Etkileyen Faktörler Üzerine", *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi*, II/2: 99-116.

YÜKSEL, A.(2017). II. Mahmud Devrinde Osmanlı İstihbaratı, İstanbul: Kitapyayınevi.

EXTENDED ABSTRACT

The 1828–1829 Russo-Ottoman War represents one of the most critical phases of the Ottoman Empire's process of military, political, and administrative transformation in the nineteenth century. Throughout the eighteenth century, Russia steadily strengthened its position in the northern Black Sea region and the Danube basin, gradually establishing military and diplomatic superiority over the Ottoman Empire. This shift transformed the Balkans and the Danube frontier into the principal theatre of conflict between the two states. Within this defensive system, the chain of fortresses extending along the Danube River became the cornerstone of Ottoman military strategy in Rumelia. Among these fortresses, Silistra occupied a particularly strategic position owing to its geographical location, military capacity, and logistical advantages. Situated on the Danube at a key point on the military route linking Istanbul with the Balkans, Silistra functioned not only as a frontier fortress but also as one of the principal logistical and administrative centres of the Ottoman defence system. From the Russian perspective, its capture was indispensable for securing control of the Danube line and facilitating further military advances into the Balkan interior. Consequently, Silistra occupied a central place in Russian strategic planning from the early nineteenth century onward. This study examines the military and strategic significance of Silistra during the 1828–1829 Ottoman–Russian War by analysing the fortress's reconstruction and fortification, the siege operations, and the subsequent occupation and evacuation processes. It also evaluates the relationship between military developments centred on Silistra and the wider course of the campaign on the Rumelian front. In doing so, the article seeks to contribute not only to the history of a single siege but also to broader discussions concerning the Ottoman defensive strategy along the Danube frontier, the military reforms implemented during the reign of Mahmud II, and the wider military consequences of the Ottoman-Russian conflict in the Balkans. The study is based primarily on documents preserved in the Presidential Ottoman Archives, particularly those contained in the Hatt-ı Hümayun, Sadaret, Cevdet Askeriye, Mühimme, and various military collections. These archival materials are complemented by Ottoman chronicles, European newspapers, travel accounts, memoirs, and modern scholarly studies. Particular attention has been devoted to the pre-war military preparations undertaken in Silistra, including fortification works, troop deployments, the transportation of ammunition and provisions, and the defensive policies formulated by the Ottoman central administration.

The first part of the article evaluates Silistra's historical development and strategic importance. Known as Durostorum in antiquity, the city became one of the principal military centres on the Danube following its incorporation into the Ottoman Empire. From the sixteenth century onward, Silistra occupied an important place within the Ottoman northern frontier policy, eventually becoming the capital of an eyalet and one of the principal administrative centres of the region. As Ottoman-Russian rivalry intensified during the eighteenth century, the city's military significance increased considerably. The wars of 1768–1774, 1787–1792, and 1806–1812 brought repeated military confrontations to Silistra and its environs, compelling the Ottoman go-

vernment to strengthen the region's defensive infrastructure. The second part of the study focuses on the fortification programme implemented before the outbreak of the 1828–1829 war. Within the framework of Mahmud II's military reforms, particular emphasis was placed on reinforcing the Danube fortresses. In Silistra, the fortress walls were repaired, bastions reorganised, and new defensive positions constructed, while substantial quantities of troops, ammunition, and provisions were dispatched to the fortress. Anticipating a renewed conflict with Russia, the Ottoman government attempted to reinforce the Danube defence system as comprehensively as possible. Nevertheless, archival evidence reveals that serious logistical, financial, and administrative difficulties undermined these efforts. Irregular troop mobilisation, shortages of military supplies, coordination problems among provincial authorities, and fiscal constraints significantly weakened the Ottoman defensive organisation. Following the outbreak of war in 1828, Russian armies rapidly advanced toward the Danube and captured several major Ottoman fortresses, including Isakçı, İbrail, and Hırsova, thereby further increasing Silistra's strategic importance. For the Ottoman Empire, the loss of Silistra would have meant the virtual collapse of the Danube defensive line. Consequently, the central government devoted considerable resources to reinforcing the fortress by dispatching additional military units and accelerating defensive preparations. Despite the intense artillery bombardments and siege operations conducted by Russian forces, the Ottoman garrison mounted determined resistance. Silistra's strong fortifications and the logistical support it continued to receive via the Danube enabled the defenders to withstand the siege for a considerable period. Ultimately, however, the broader course of the war developed in Russia's favour. The Ottoman army's logistical shortcomings, coordination problems, and inability to adapt fully to modern methods of warfare significantly affected the outcome of the campaign.

The final section analyses the occupation and eventual evacuation of Silistra. Following the Treaty of Edirne, the Russian military presence along the Danube continued for several years, making the evacuation of Silistra one of the principal issues in Ottoman-Russian diplomacy. Russia's determination to preserve its military influence in the region, together with the Ottoman Empire's efforts to regain control of the fortress, prolonged the evacuation process and demonstrated that Silistra possessed not only military but also considerable diplomatic and political significance. The fortress was finally evacuated after the settlement of the indemnity provisions established by the treaty, bringing to an end a prolonged period marked by fortification, siege, occupation, and restoration. Overall, Silistra functioned as one of the most important strategic military bases in the Ottoman defence of Rumelia during the 1828–1829 Russo-Ottoman War. The extensive fortification works, military deployments, and logistical preparations undertaken before the conflict clearly demonstrate the importance attached to the fortress by the Ottoman government. At the same time, the difficulties experienced during the war expose the structural weaknesses of the Ottoman military system and the limitations of the reform programme pursued under Mahmud II. Accordingly, Silistra constitutes an important case study for understanding both the challenges of Ottoman military modernisation in the first half of the nineteenth century and the broader military, political, and strategic dimensions of the Ottoman-Russian struggle along the Danube frontier.